

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Mobbning på sociala medier

- en jämförande studie av skolkuratorer och
högstadiееlevs tankar om nätmobbning

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Vårterminen 2013
Författare: Caroline Lönn & Karl Björneke
Handledare: Tore Brännberg

Abstract

Titel Mobbning på sociala medier - en jämförande studie av skolkuratorer och högstadieelevers tankar om nätmobbning

Författare Caroline Lönn och Karl Björneke

Nyckelord Nätmobbning, Kvalitativ, Symbolisk interaktionism, Högstadieelever och kuratorer

Nätmobbning beskrivs som ett relativt nytt och outforskat problem. Tidigare forskning inom området talar för ett problem som främst drabbar ungdomar. Denna studie syftade till att undersöka hur aktörer i skolan, högstadieelever och kuratorer, uppfattade fenomenet nätmobbning. Studien jämförde även högstadieelevernas och kuratorernas uppfattning om fenomenet. Studien använde sig av kvalitativ metod där fem kuratorer intervjuades enskilt och nio högstadielever intervjuades i par. De teoretiska utgångspunkterna för studien var symbolisk interaktionism och John Sulers teori ”the online disinhibition effect”, på svenska översatt till avhämmningsteori. Resultaten som presenterades i studien visade att högstadieelever och kuratorer definierar nätmobbning som kränkningar via sociala medier på internet. Vidare beskrev högstadieungdomarna hur nätmobbning var ett sätt att få status i gruppen, något som kuratorerna inte nämnde. Studien undersökte vidare sambandet mellan skolan och nätmobbning, där resultatet visade att nätet har en avhämmande effekt som innebar att ungdomarna gavs utrymme att säga saker på nätet som de inte skulle säga i skolan. Resultatet i studien visade att informanterna upplevde nätmobbning som ett problem och att informanterna trodde att Internet erbjöd en känsla av anonymitet som gjorde nätmobbning enklare att utföra än mobbning i skolan. Författarna bakom studien ville nyansera fenomenet nätmobbning och ville beskriva nätmobbning som ett problem som inte nödvändigtvis behöver exotifieras och vara svårarbetat.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställningar	3
2.1 Avgränsningar	3
2.2 Studiens relevans för socialt arbete	3
3. Bakgrund.....	4
4. Begreppsdefinitioner.....	6
4.1 Kränkning.....	6
4.2 Offer och förövare.....	6
4.3 Mobbning	7
4.4 Nätmobbning.....	7
5. Tidigare forskning.....	9
5.1 Ungdomar och Internet	10
5.2 Kuratorer och nätmobbning	11
5.3 Tänkbara motiv till nätmobbning.....	12
6. Teoretiskt perspektiv.....	13
6.1 Symbolisk interaktionism.....	13
6.1.1 Definition av situationen	13
6.1.2 Social interaktion.....	14
6.1.3 Generaliserande andre	14
6.2 The online disinhibition effect	15
6.2.1 Känsla av anonymitet och distans	15
6.2.2 Avhämmande osynlighet.....	15
7. Metod.....	17
7.1 Genomförande.....	17
7.2 Bearbetning av empiri	18
7.3 Urval och urvalsdiskussion	20
7.4 Metoddiskussion	21
7.5 Reliabilitet och validitet	22
7.5 Förförståelse.....	23

7.6 Etiska principer	23
8. Resultat	25
8.1 Definition och exempel på nätmobbning	25
8.2 Nätmobbning och skolan.....	27
8.3 Status	28
8.4 Anonymitet och distans.....	29
9. Analys	31
9.1 Definition av nätmobbning	31
9.2 Nätmobbning som ett socialt samspel.....	33
9.3 Avhämningseffekten	34
9.4 Jämförelse mellan skolkuratorer och ungdomar	36
9.5 Sammanfattning av analys	37
10. Avslutande diskussion	38
10.1 Förslag på framtida forskning	41
11. Referenser	42
11.1 Digitala källor.....	42
11.2 Tryckta källor	43
Bilagor	45
Bilaga 1. Intervjuguide.....	45
Bilaga 2. Informerat samtycke	46

1. Inledning

Svenska ungdomar har ur ett internationellt perspektiv mycket god tillgång till datorer och Internet (Dunkels, 2007). Många elever i Göteborg med omnejd får genom skolan tillgång till egen dator och informationsteknologi har blivit en integrerad del i många ungdomars liv. Internet erbjuder fantastiska möjligheter till att träffa människor från hela världen och ta del av ett enormt informationsflöde. Vi umgås på Internet och våra liv blir mer offentliga via olika former av sociala medier där vi delar med oss av oss själva till andra. Ett av Sveriges första sociala medier var Lunarstorm, ett forum där 90 % av alla medlemmar bestod utav den huvudsakliga målgruppen - ungdomar. Sociala medier har från första början riktats till unga människor och har varit ett forum där vuxna inte är lika närvarande som på andra arenor i ungas liv (Dunkels, 2007). Sociala medier är en ny arena som elever vistas på både under och efter skoltid, en arena som ständigt finns närvarande parallellt med skolan.

I ett projekt som syftar till att kartlägga europeiska ungdomars internetanvändande visar resultaten att Svenska ungdomar är i framkant gällande internetanvändning överlag (<http://www2.lse.ac.uk>). Internet beskrivs i allmänhet föra med sig positiva effekter såsom arenor för ungdomar att interagera med varandra. De unga som använder Internet mest utsätter sig också för de risker som Internet för med sig i större uträkning än de som inte är använder Internet lika mycket som svenska ungdomar (<http://www2.lse.ac.uk>). Det verkar som att en del av de negativa aspekterna av människors samspel följer med oss ut på Internet. En av dessa beskrivs som nätmobbning (<http://www2.lse.ac.uk>), ett ämne som har blivit aktuellt i medier och inte minst i Göteborg efter upploppet utanför Plusgymnasiet förra hösten. En av orsakerna till oroligheterna anses vara ett Instagramkonto där bilder på ungdomar med tillhörande kränkande undertexter publicerades.

Nätmobbing beskrivs idag som ett stort och av vissa som ett växande problem. Det finns olika kartläggningar om hur utbrett nätmobbing är bland dagens unga. Ann Frisé vid Göteborgs Universitet uppskattar att ca 10 procent av högstadiel elever i Sverige idag är utsatta för mobbing på Internet och att problemet ser ut att öka (<http://www.samfak.gu.se>). Det är dock inte bara ungdomarna som kommer i kontakt med nätmobbing. Socionomen i skolan har ansvar över de psykosociala frågor som rör eleverna. Forskning från Akademikerförbundet SSR visar på att arbetsbelastningen för skolkuratorer på grund av de sociala medierna har ökat. En av författarna bakom denna studie gjorde sina verksamhetsförlagda studier hos en skolkurator. Där uppmärksammades det att nätmobbing var ett växande problem för skolkuratoren att hantera. Vi förutsatte därför att skolkuratorer var en yrkesgrupp som hade kunskap om fenomenet.

Högstadiel elever är uppvuxna med sociala medier och har en kunskap om nätkulturer som många vuxna saknar (Dunkels, 2009). Vuxna finns tillgängliga i skolkorridoren men inte i den parallella korridoren, det som vi kallar sociala medier. Vi har valt att undersöka fenomenet nätmobbning närmare. Vi ville prata med ungdomar, och vuxna som arbetar nära ungdomar för att nyansera bilden av vad nätmobbning är och hur det kan se ut. Trots att den forskning som gjorts inom ämnet visar på olika resultat om nätmobbningens omfattning faststår det faktum att det är ett problem, något som även vi kommer fram till i vår studie. Vi har intervjuat fem skolkuratorer och nio högstadiel elever för att ge exempel på deras uppfattningar om fenomenet nätmobbning, och undersöka om det finns skillnader i hur personalen som ansvarar för elevernas psykosociala hälsa och eleverna själva uppfattar nätmobbning. För att sedan förklara våra informanternas svar kommer vi ta hjälp utav två teorier: John Sulers avhämningsteori samt symbolisk interaktionism.

Nätmobbning beskrivs som ett relativt nytt och komplext fenomen. Mycket av forskningen ägnas åt att definiera vad nätmobbning innebär, våra informanter delar dock inte bilden av nätmobbning som något svårdefinierbart. I vår studie fann vi även intressanta skillnader i hur informantgrupperna uppfattade fenomenet nätmobbning. Våra informanter beskriver på olika sätt hur nätmobbning kan ses som en del i ett socialt samspel. Ett samspel som informanterna beskriver vara präglad av en känsla av anonymitet och distans mellan aktörerna.

2. Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka och jämföra hur skolkuratorer och högstadiel elever beskriver fenomenet nätmobbning.

Som utgångspunkt till vår studie har vi följande frågeställningar:

- Hur definierar och beskriver skolkuratorer och ungdomar nätmobbning?
- Vad finns det för samband mellan skolan och nätmobbning?
- Hur förklarar skolkuratorer och ungdomar tänkbara orsaker till varför nätmobbning uppstår?
- Hur skiljer sig skolkuratorers och ungdomars bild av nätmobbning?

2.1 Avgränsningar

Vi vill vara tydliga med att vår studie baseras på skolkuratorers och ungdomars subjektiva upplevelser och beskrivningar av nätmobbning och att det resultat vi presenterar i vår studie inte kan generaliseras. Allt de säger är inte representativt för hela skolkuratorgruppen i Sverige eller för högstadiel elever. Studien avgränsas till att endast omfatta elever på högstadiet och är således endast relevant i sin kontext. Vi vill förtydliga att Internet används av andra än högstadiel elever och att det säkerligen är relevant att tala om nätmobbning även i andra sammanhang.

2.2 Studiens relevans för socialt arbete

Nätmobbing är ett problem som socionomer möter i sitt arbete. Skolkuratorer har enligt Skolverket (2012) en laglig skyldighet att arbeta för att förhindra att elever utsätts för kränkningar, såväl kränkningar i skolan som kränkningar som sker på Internet. Skolkuratorn har ansvar för skolans psykosociala frågor och nätmobbning kan därför ses som en integrerad del i deras arbete. Akademikerförbundet SSR har i en undersökning visat att sex av tio skolkuratorer anser att deras arbetsbelastning har ökat på grund av kränkningar på sociala medier (<http://www.akademssr.se/>). Forskning har även visat att socialarbetare i skolan är ambivalenta inför vad de kan göra åt nätmobbning (Slovak & Singer, 2011). I samma studie beskrivs nätmobbning av de medverkande socialarbetarna som mer skadlig än den traditionella typen av mobbing. Vi anser därför att det är viktigt att bidra till att öka kunskapen kring nätmobbning för att sprida kunskap om fenomenet och förhoppningsvis öppna för diskussion om nätmobbning. Nätmobbning beskrivs av vissa som ett växande problem bland unga (<http://www.samfak.gu.se>) och vi anser därför att det är ett fenomen som behöver uppmärksammas inom socialt arbete. Därför anser vi att det är viktigt att lyfta ungdomars röster om ett problem som existerar i deras sociala sammanhang. Vi tror att även att det alltid är relevant att undersöka socionomers upplevelser av ett socialt problem.

3. Bakgrund

För att förstå nätmobbning anser vi det vara viktigt att ha en viss historisk förståelse. Det är i skolan och bland unga som mobbning historiskt sett har beskrivits som ett problem. Mobbning som begrepp är, relativt sett, ganska nytt. För att beskriva systematiskt kamratförtryck användes längre bak i tiden termen pennialism. Det kunde te sig som en invigningsritual, främst vid högre utbildningsinstanser, som utmärktes av att äldre eller starkare elever kränkte yngre och att de starkare eleverna tilltvingade sig på så sätt fördelar. Brutala och kränkande former av pennialism var förr vanliga vid universitet och militära skolor. Ofta stöddes pennialismen av skolledning då den ansågs ha en fostrande och härdande betydelse (www.ne.se).

Mobbning som begrepp uppmärksammades av Peter-Paul Heineman i en artikel 1969 i tidningen "Liberal debatt". Han använde begreppet mobbning för att beskriva det hans adoptivson blev utsatt för i skolan på grund av hans hudfärg. Heineman hämtade begreppet från Konrad Lorentz, en aggressionsforskare som iakttog hur flockdjur gemensamt angrep andra djur som hotade dem. Mobbning som begrepp syftade till att förklara det gruppvåld framförallt barn men även vuxna utsatte varandra för. Heineman ville skapa debatt kring hur den omgivande känslolösa skolmiljön skapade ett gemenskapsbehov som riskerade att ta sig uttryck i form av att en grupp utsätter en enskild för mobbning. Begreppet mobbning härstammar från ordet mobb vilket enligt Nationalencyklopedin betyder en folkhop som behärskas av låga massinstinkter ofta beskriven som en vandaliserande folksamling på gatan (www.ne.se; Frånberg & Wrethander 2011; Heineman, 1972).

Mobbning som forskningsområde uppmärksammades i början av 1970-talet. Aggressionsforskaren Dan Olweus presenterade en undersökning som riktade sig till skolan för att kartlägga vilka som mobbade, vilka personligheter de hade och vilka hemförhållanden de kom ifrån. Olweus presenterade utifrån det grunden till den definition av mobbning som är vedertagen idag och han har blivit den till synes mest citerade forskaren inom området. I och med Olweus stora inflytande har forskningen i stor utsträckning kommit från ett individualpsykologiskt perspektiv som förklarar mobbningens orsaker som något som finns i mobbarens och mobboffrets person. Framförallt har det i forskningen om mobbning funnits ett fokus på förövarens aggression gentemot offret. Genom att undersöka grunden till det aggressiva beteendet har forskare ansett sig kunna hitta stabila, psykologiska egenskaper hos den som mobbar (Frånberg & Wrethander, 2011). Dan Olweus anses idag vara en pionjär i forskningen om mobbning. Han har genom sitt självskattningsformulär stakat ut vägen för den empiriska dokumentationen av mobbning i skolan och hans teoretiska förklaringar har lagt grunden till förslag för att åtgärda mobbningen. Olweus forskning och det paradigm den har skapat för hur vi förstår mobbning har stött på kritik för att det sociala sammanhang där mobbningen äger rum inte har ägnats tillräckligt stor uppmärksamhet (Eriksson et al. 2002).

På senare tid har nätmobbning beskrivits som ett stort problem framförallt i media men även av organisationer som Friends. De senare har i en rapport i samarbete med Internetsäkerhetsföretaget Norton visat att 45 % av de tillfrågade unga i åldern 12-16 år någon gång har blivit utsatta för kränkningar på Internet (www.friends.se). Även Skolverket har uppmärksammat mobbning som ett problem. Skolverket gör inte någon skillnad på kränkningar som sker på Internet eller i skolan, så länge kränkningarna har anknytning till skolan är de skolans ansvar. Nätmobbning förekommer inte som begrepp i Skolverkets riktlinjer men Skolverket påpekar dock att i de anmälningar som kommer till Barn- och elevombudet är nätkränkningar ett återkommande problem. Skolverket fastslår, med stöd i skollagen 6 kap. 10§, att personal på skolan, inklusive skolkuratoren, har en skyldighet att anmäla all form av kränkande behandling till skolans rektor. Rektor är ansvarig för att vidta åtgärder som förebygger och förhindrar att elever utsätts för kränkande behandling. Detta omfattar även kränkande behandling på Internet så länge kränkningen kan härledas till verksamheten, i detta fall skolan (Skolverket, 2012).

4. Begreppsdefinitioner

Eftersom fenomenet nätmobbning är relativt nytt så har det förekommit en viss begreppsförvirring kring hur nätmobbning ska definieras. För att förklara vad nätmobbning är använder forskare de mer utforskade begreppen kränkning och mobbning. Vi anser således att de begreppen är så tätt sammanknutna med nätmobbning att de behövs förklaras innan nätmobbning ska definieras. Vidare anser vi det vara viktigt att presentera begreppen offer och förövare, då det kan vara svårt att prata om nätmobbning utan att nämna huvudaktörerna i sammanhanget.

4.1 Kränkning

Majoriteten av våra informanter nämnde i intervjuerna begreppet kränkning, vilket även återkommer i Skolverkets allmänna råd kring likabehandlingsplanen, och vi vill därför förtydliga definitionen av begreppet.

Med kränkningar menar Skolverket en rad olika företeelser så som nedsättande tilltal, ryktesspridning, förlöjliganden, fysiskt våld, utfrysning och hot. Kränkande behandling kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande. Vidare påpekar Skolverket att kränkningar även kan vara dolda och subtila. Kränkningar är ofta ett uttryck för makt eller förtryck men saknar direkt koppling till någon av diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen, vilket särskiljer kränkningar från diskriminering juridiskt sett. Avgörande för vad som kan betraktas som kränkning är individens subjektiva upplevelse av kränkningen (Dahlkwist, 2010; Skolverket, 2012).

4.2 Offer och förövare

I majoriteten av den litteratur vi läst nämns den som utsätts för kränkande behandling eller mobbning som ”offer” och den som utsätter som ”förövare”. Vi har för enkelhetens skull valt att använda samma begrepp. I definitionen av mobbning och nätmobbning nämns ett krav på att det ska finnas en eller flera förövare som utsätter och en eller flera personer som upplever en subjektiv känsla av utsatthet (se bl.a. Hinduja, 2009).

Vi är medvetna om att båda begreppen kan upplevas som negativt laddade men vi tycker att de på ett tydligt sätt beskriver två av de rollerna som måste förekomma för att en serie av handlingar ska kunna kallas mobbning.

4.3 Mobbning

Den definitionen av mobbning som används idag är influerad av den ovan nämnda Dan Olweus forskning (Eriksson et al. 2002). Olweus ståndpunkt är att orsaken till mobbning inte finns i skolan utan i förövarens dispositioner av aggressiv art och offrets mottaglighet för mobbning, bådas dispositioner försvagas eller förstärks av omgivningsfaktorer som till exempel uppväxtvillkor. Han skiljer även på direkt och indirekt mobbning. Direkt mobbning är de direkta angrepp mobbaren utsätter sitt offer för, till exempel fysiskt våld, och indirekt mobbning beskrivs som exempelvis den sociala isolering som en grupp utsätter en enskild när denne inte får vara med. Olweus föreslår tre kriterier för att en kränkning ska betraktas som mobbning. Förövaren ska medvetet vilja skada sitt offer, kränkningen ska upprepas och det ska finnas en maktobalans mellan förövare och offer (Olweus, 1992).

Inom forskningen på temat mobbning beskrivs hur dessa negativa handlingar som förövaren utsätter en person för kan se ut. Handlingarna kan bland annat bestå utav verbala hot, ryktesspridning, utfrysning, trakasserier, våldshandlingar, retningar eller utpressning. Mobbning beskrivs också som en ojämn maktrelation där definitionen i begreppet ”mobbad” omnämns av en individ som upprepade tillfällen och över tid blir föremål för en eller flera andras medvetna försök att såra eller skada individen (Eriksson et al. 2002; Mihna, 2012).

För det som på svenska kallas mobbning finns ingen internationell motsvarande term, men fenomenet beskrivs oftast som “bullying” eller “harassment”. Vad de olika termerna innebär är dock de flesta forskare överens om och de gemensamma nämnarna är att *“en förövare utför negativa handlingar mot en utsatt person där förövaren eller förövarna är starkare än den utsatte. De negativa handlingarna ska upprepas och pågå över en längre tidsperiod”* (Eriksson et al. 2002).

4.4 Nätmobbning

Att mobbning på skolor länge varit ett problem kan den omfattande forskningen som gjorts inom området vittna om, men mobbning på Internet beskrivs ofta som en ny form av mobbning. Begreppet nätmobbning, eller “cyberbullying” som det kallas i internationell litteratur, omfattar den mobbning som sker med olika former av tekniska verktyg. Själva mobbningen kan till exempel utgöras av att en person skriver kränkande meddelanden till en annan person. Forskning som gjorts på området visar att en betydande andel elever runt om i världen är utsatta för denna typ av mobbning och detta talar för att nätmobbning idag är ett utbrett problem (Li, Cross & Smith, 2011). Att tala om nätmobbning i relation till ett internationellt perspektiv är av vikt eftersom nätmobbning sker på Internet som är ett globalt nätverk utan några geografiska gränser. Nätmobbning är på så sätt en mobbning som har potential att nå alla människor som har tillgång till Internet och där ett fysiskt möte inte är nödvändigt för att en mobbningssituation ska uppstå (Li et al. 2011).

Nätmobbing kan beskrivas som mobbing som sker via Internet eller annan modern teknik (Kowalski, Limber & Agaton, 2012). Det är dock inte helt självklart att överföra den Olweus vedertagna definitionen av mobbing till nätmobbing eftersom kriterierna maktobalans och regelbundenhet fungerar annorlunda på Internet än utanför Internet (Slonje, Smith & Frisé 2013). Rigby menar dock att maktobalans behövs för att förstå mobbing men att vi bör förstå maktobalans som kontextuell och att maktobalans inte enbart behöver innebära att förövaren är fysiskt starkare än offret (Rigby, 2002). Maktobalansen kan till exempel bestå av att förövaren har kunskap över ny teknik eller bättre förmåga att uttrycka sig i skrift på sociala medier (Slonje et al. 2013).

I definitionen av nätmobbing nämns av flertalet källor kriterier som förövarens intentioner bakom kränkningen. Känslan hos den som själv utsätts för en kränkning som ett kriterie för nätmobbing är mer sällsynt. Hinduja (2009) nämner att ett kriterium för begreppet nätmobbing är att den som utsätts för det ska uppleva att någon form av skada tillfogats. Andra kriterier som att händelsen ska vara avsiktlig och ske vid upprepade tillfällen nämns också (Hinduja, 2009). Rigby menar dock att en enskild händelse och rädslan för att den ska återupprepas är tillräckligt för att den ska anses vara regelbunden i och med att händelsen riskerar att påverka offrets liv regelbundet (Rigby, 2002). Kränkningar på Internet i form av bilder eller videos kan spridas snabbt och till många men behöver inte nödvändigtvis upprepas (Slonje et al. 2013). Den som utsätts för kränkningar via Internet behöver således inte utsättas regelbundet för att händelsen kan betraktas som nätmobbing, spridningen av kränkningen eller rädslan för spridning kan vara tillräckligt för att kränkningen ska påverka offret regelbundet. Nätmobbing särskiljer sig på så sätt från den traditionella formen av mobbing genom att förövaren kan vara anonym, att denne kan kränka en annan när som helst, var som helst - kränkningarna behöver inte vara platsspecifierade till skolan - de riktar sig till en potentiellt stor publik och att kränkningen kan kvarstå på Internet över tid (Kowalski et al. 2012).

5. Tidigare forskning

Mobbning som forskningsområde har som vi nämnt ovan funnits sedan 1970-talet. Eriksson et al. skriver att det inom mobbningsforskningen finns något som kan beskrivas som ett mobbningsparadigm. Ett paradigm som de beskriver som ett individualpsykologiskt perspektiv som fokuserar på aktörernas, mobbaren och mobboffrets, egenskaper (Eriksson et al. 2002). Eriksson et al. (2002) är kritiska till hur lite forskning som har gjorts utifrån ett interaktionistiskt perspektiv som ser mobbningen som en del i ett komplicerat socialt samspel. Den forskningen som vi presenterar i detta kapitel kan sägas representera det mobbningsparadigm som Eriksson et al. (2002) beskriver och består till stora delar av kvantitativ forskning från ett psykologiskt perspektiv.

Nätmobbing som forskningsområde är trots den aktuella mediala uppmärksamheten inte lika utforskat som mobbing. Forskningen har inriktat sig på att försöka mäta problemets omfattning, försöka förstå vilka skador nätmobbing gör, leta efter samband mellan nätmobbing och traditionell mobbing och inte minst försökt definiera vad nätmobbing är för något. Forskningen är framförallt internationell. I Sverige är forskningen ännu i sin linda trots att Sverige ofta beskrivs som ett land som ligger i framkant gällande informationsteknik. Den första vetenskapliga artikeln om nätmobbing med koppling till Sverige är, så vitt vi vet, från 2008 (Slonje & Smith 2008).

Vi kommer i detta kapitel presentera ett europeiskt forskningsprojekt ”EU Kids online”, en svensk vetenskaplig artikel av Slonje och Smith (2008), tre internationella vetenskapliga artiklar (Vandebosch & Van Cleemput, 2008; Sevcikova, Smahel & Otavova, 2012; Slovak & Singer, 2011) och en internationell forskningsöversikt av Li et al. (2012). Vi kommer också hänvisa till en forskare vid Göteborgs Universitet, Ann Frisé, som skriver sin avhandling om nätmobbing samt Dunkels forskning som beskrivs i boken ”Vad gör unga på nätet?” (2009). Vi har valt att lyfta följande forskning eftersom de alla berör relevanta resultat som vi kan relatera till syftet med vår studie. Målgrupperna i de olika studierna omfattar också ungdomar och socionomer i skolan, de två målgrupper som vår studie berör. Det material vi presenterar kan anses vara omfattande. Vi anser att det är av vikt att presentera de få studier som finns på ämnet och som dessutom kan relateras till vårt syfte. Då forskningen på området nätmobbing är ny och relativt begränsad anser vi att det är intressant att presentera den forskning som gjorts på ämnet för att sedan diskutera forskningsresultaten närmare i vår analys.

Vi har valt att visa tidigare forskning som berör ungdomar och vad de gör på Internet och forskning om socialarbetares uppfattningar om fenomenet nätmobbing. Vi kommer även visa på forskning om vilka tänkbara motiv som finns bakom nätmobbing.

5.1 Ungdomar och Internet

I det omfattande forskningsprojektet "EU Kids online II" som genomfördes i 25 europeiska länder under 2010 intervjuades ca 1000 barn i varje land. Barnen var i åldrarna 9-16 år och även barnens föräldrar intervjuades. Vi har sett närmare på vad resultaten av detta projekt berättar om unga i Sverige och deras Internetvanor. Studien visar bland annat att unga, 9-16 år, i Sverige ligger i topp i Europa avseende Internetanvändande i stort. Att svenska ungdomar tillhör några av de som är mest drabbade av de risker som finns på Internet är därför inte särskilt förvånande, då de unga som använder Internet mest också utsätts för risker i störst utsträckning. I bland annat Sverige och Norge berättar ca sex av tio barn att de varit med om en eller flertalet risker på Internet. En av de riskerna som beskrivs i studien är nätmobbning (<http://www2.lse.ac.uk>).

Dunkels (2009) har forskat närmare i vad unga människor i Sverige gör på Internet genom att intervjua 104 barn i årskurs sex kring ämnet. På frågan vad de unga ser för baksidor med Internet nämner eleverna bland annat att stöta på oönskat innehåll som exempelvis reklam för pornografiska sidor och att det finns risk att träffa på potentiellt farliga eller otrevliga personer på Internet. Dessa personer omfattar för eleverna både okända vuxna som skriver sexuella kommentarer och jämnåriga ungdomar som skriver elaka saker och bråkar på Internet. Några av de unga som omfattades av studien beskrev nätmobbning som ett problem och några nämnde att den personliga integriteten kan hotas på Internet (Dunkels, 2009).

I en kvalitativ undersökning gjord i Belgien intervjuades ungdomar, 10 till 18 år, i fokusgrupper. Studien syftade till att undersöka hur ungdomar definierar nätmobbning. Resultaten visar att unga ofta tolkar nätmobbning som mobbning via Internet, vilket enligt ungdomarna kunde ta sig olika uttryck beroende på forum. För att betraktas som nätmobbning måste kränkningarna enligt de intervjuade ungdomarna uppfylla flera kriterier. Kränkningarna bör vara avsedda att sårå från förövarens sida och uppfattas som sårånde av den som utsätts. Kränkningarna ska vara en del av ett upprepat mönster av negativa handlingar. De upprepade negativa handlingarna kan ske både på Internet och utanför Internet, de utförs i ett förhållande som kännetecknas av en maktobalans som kan innebära skillnader beträffande fysisk styrka eller ålder och/eller Internetrelaterade kriterier såsom teknisk kunskap och anonymitet (Vandebosch & Van Cleemput, 2008).

I en tjeckisk studie som syftade till att undersöka hur personer som utsätts för nätmobbning uppfattar "aggressiva nätattacker" belyser forskarna skillnader i hur informanterna upplever attackerna som skadliga. Forskarna intervjuade 16 personer i åldrarna 15-17 år via ICQ (ett textbaserat chattprogram). Studien visar att det finns skillnader i uppfattningar hos ungdomarna beroende på om förövaren var anonym eller var bekant med offret utanför Internet. De anonyma förövarna hade en tendens att hota att skada personer även i verkliga livet vilket innebar att hoten sågs som mer obehagliga. Resultatet pekar även på att det finns en koppling mellan nätmobbning och den sociala kontext offren befann sig i. Om nätmobbningen var kopplad till

skolan via exempelvis klassidor på Internet, intensifierade uppfattningen av att kränkningen var skadlig för offret eftersom förövaren och framförallt de som bevitnade kränkningen var kända för den som blivit utsatt (Sevcikova, Smahel & Otavova, 2012).

I en kvantitativ studie som syftar till att undersöka, det författaren kallar, "the nature of cyberbullying" tillfrågades 360 svenska skolelever i åldern 12-20 år. I studien visar författarna att nätmobbning till viss del anses vara värre än vanlig mobbning, beroende på vad det är för sorts kränkning. Bilder och videos som publicerades på Internet ansågs vara värre än vanlig mobbning, däremot ansåg de tillfrågade att kränkningar via email och text som lindrigare. Den enskilt viktigaste faktorn för om nätmobbning skulle anses vara värre än traditionell mobbning var om respondenterna själva hade erfarenhet av att ha blivit utsatta för nätmobbning. De som inte hade blivit utsatta såg inte lika allvarligt på nätmobbning (Slonje & Smith 2008).

Ann Frisé, professor i psykologi vid Göteborgs Universitet, har forskat om fenomenet nätmobbning och menar att nätmobbning kan vara av en värre karaktär än vanlig mobbning. Detta beror bland annat på att den som utsätts för mobbning inte får någon fristad – kränkningar kan spridas snabbt på Internet, förövaren är ofta anonym och de kränkningar som sprids kan sällan med säkerhet helt raderas från Internet. Frisé talar även om att ca 10 procent av elever på svenska högstadieskolor är utsatta för nätmobbning och att det i nästan alla fall finns en tydlig koppling till skolan (<http://www.samfak.gu.se/>).

5.2 Kuratorer och nätmobbning

Trots skolkuratorernas viktiga roll i skolelevers psykosociala hälsa finns det inte särskilt mycket tidigare forskning på kuratorers uppfattningar kring nätmobbning, men ämnet har bland annat undersöks närmare av Akademikerförbundet SSR. De har undersökt 550 skolkuratorers arbetsbelastning. I resultatet framkommer det att sex av tio skolkuratorer som omfattades av undersökningen anser att deras arbetsbörda ökat på grund utav de kränkningar som sker på sociala medier (<http://www.akademssr.se/>). Detta bekräftar att nätmobbning är ett problem som också berör skolkuratoren och hans arbete.

En kvantitativ undersökning från USA om school social workers (universitetsutbildade socialarbetare med specialinriktning på skolan <http://acssw.org/>) uppfattningar och attityder om nätmobbning visade att socialarbetarna ansåg att nätmobbning kan orsaka psykologisk skada. Studien visade vidare socialarbetarna i skolan ansåg att nätmobbning är ett problem som de borde arbeta mot. Ungefär hälften av de tillfrågade ansåg att nätmobbning var mer skadlig än annan mobbning. Studien visade att socialarbetarna var ambivalenta inför vad de kunde göra för att förhindra nätmobbning. Författarna till studien ansåg att det kan bero på skolorna sällan hade utarbetat någon handlingsplan för att jobba mot nätmobbning och att det saknas medvetenhet kring att nätmobbning är ett skolrelaterat problem (Slovak & Singer, 2011).

5.3 Tänkbara motiv till nätmobbning

En av de mest omfattande forskningsöversikterna av nätmobbning omfattar forskning från Europa, Nordamerika, Australien och Asien. Forskningen har grundligt jämförts och sedan presenterats i boken "Cyberbullying in the Global Playground" där vissa internationella resultat kan urskiljas (Li et al. 2012).

Resultaten från den ovannämnda studien talar bland annat för att det finns flera anledningar till att skilja nätmobbning från den traditionella mobbningen. Detta beror främst på att nätmobbning omfattar flera aspekter som spelar in för hur mobbningen tar sig uttryck.

Den första aspekten handlar om något som är unikt för just nätmobbning: relationen mellan offer och förövare. Förövaren behöver inte möta offret utan kan enkelt upprätthålla en anonymitet, något som också minimerar risken att bli upptäckt. Den andra aspekten tros påverka hur nätmobbning tar sig i uttryck är det faktum att förövaren inte behöver möta offrets reaktion, åtminstone inte på kort sikt. Detta inbjuder till färre tillfällen för förövaren att känna empati eller ånger för den som utsätts för nätmobbning. Därmed blir denna form av mobbning enklare att använda som förövare, i jämförelse med den traditionella mobbningen (Li et al. 2012).

En tredje aspekt som kan beskrivas som ett motiv bakom nätmobbning tros vara att förövaren får status av att utöva makt över andra framför en publik, det vill säga att mobba någon annan på en offentlig arena där många andra kan bevittna mobbningen (Li et al. 2012). En sådan offentlig arena skulle exempelvis kunna vara olika sociala medier, som till exempel Facebook. Dessutom bör det nämnas att nätmobbningen blir offentlig för andra, vilket också lämnar utrymme för en potentiellt större publik än den traditionella mobbningen och det som skrivs öppet på exempelvis sociala medier kan snabbt spridas för att nå en stor skara människor. På så sätt är det också svårare att undvika nätmobbningen och hitta en fristad: det som står på Internet kan nå offret när som helst på dygnet och är näst intill omöjligt att med säkerhet radera (Li et al. 2012).

6. Teoretiskt perspektiv

Vi har valt att anlägga två teoretiska perspektiv för att med hjälp av dessa närmare kunna förklara fenomenet nätmobbning. Mycket av den tidigare forskning om mobbning och nätmobbning fokuserar på aktörernas inneboende egenskaper och väldigt lite på det sociala samspel som mobbning faktiskt utgörs av (Eriksson et al. 2002). Vi har därför valt att med hjälp av symbolisk interaktionism försöka belysa mobbning ur ett interaktionistiskt perspektiv, där mobbning är en del av gruppens sociala samspel. Dessutom har vi valt att komplettera det interaktionistiska perspektivet med ett teoretiskt begrepp myntat av John Suler, förgrundsfigur inom det som kallas cyberpsykologi. Vi valde att använda Sulers teori då informanternas svar rymde många intressanta aspekter som Suler teoretiskt förklarar närmare. De båda teorierna kompletterar varandra eftersom symbolisk interaktionism har en social utgångspunkt medan John Sulers teori utgår ifrån psykologiskt perspektiv. Tillsammans anser vi att de båda teorierna utgör bra verktyg för oss att kunna förklara vårt insamlade material närmare.

6.1 Symbolisk interaktionism

Symbolisk interaktionism är en inriktning inom sociologin som lägger sin tonvikt på det kommunikativa samspelet (interaktionen) människor emellan (Trost & Levin, 2010). Det är ett perspektiv som används för att förstå människan i samspel med andra människor, grupper och hur grupper förhåller sig till samhället. Georg Herbert Mead anses vara den symboliska interaktionismens grundare men det var hans elev Herbert Blumer som lanserade begreppet (Trost & Levin, 2010). Blumer presenterade följande grundteser för den symboliska interaktionismen: samhället består av individer som har aktiva, skapande och självrefererande jag som präglar och tolkar sin omgivning (Trost & Levin, 2010). Individernas handlingar är konstruktioner, inte en mekanisk respons på stimuli. Samhället är ingen objektiv struktur utan en interaktion mellan konstruktiva aktörer i aktivt tolkande situationer (Trost & Levin, 2010). Detta teoretiska perspektiv kan användas för att förklara alla sociala sammanhang, därav även nätmobbning. Vi kommer att beskriva tre begrepp inom den symboliska interaktionismen som vi kommer att använda för att tolka vår empiri. De tre begreppen är definition av situation, social interaktion och den generaliserande andre.

6.1.1 Definition av situationen

Om människan uppfattar situationen som verklig så är den också verklig i sina konsekvenser. Situationen är sig själv men dess betydelse beror på vilket synsätt vi använder för att tolka den. I interaktionen med andra definierar vi och omdefinierar situationen beroende på hur den vi interagerar med tycks tolka situationen. Definitionen av en situation är således en process, ett samspel mellan människor, där vi tolkar verkligheten. När vi interagerar med oss själva och med andra definierar vi vad som händer i en situation och handlar sedan därefter. Det som styr hur vi handlar bestäms alltså av hur vi uppfattar det som händer och inte av en erkänd och objektiv sanning (Charon, 2001; Trost & Levin, 2010).

6.1.2 Social interaktion

Grunden för symbolisk interaktionism är den sociala interaktionen som bygger på grundtanken om människan som en individ som påverkas av andra. Tanken om att individen och dennes sociala handlingar står i centrum är centralt inom detta teoretiska perspektiv, framför hur samhället påverkar individens beteende.

Förespråkare för detta perspektiv menar på att det är den sociala interaktionen mellan invånare som gör att vårt samhälle utformas och ständigt förändras. Utöver att den sociala interaktionen avgör hur vi handlar i olika situationer och påverkar samhällets utformning menar Charon (2001) på att den sociala interaktionen också hjälper till att forma oss som människor och våra egna identiteter. Mer subtila faktorer som också påverkas av vår sociala interaktion med andra är förmågan att kunna tänka sig in i någon annan persons situation, tolka andras handlingar och kunna visa respekt för andras uppmaningar och förväntningar. I detta ligger också vikten av att kunna vara medveten om sin egen kommunikation. Den sociala interaktionen bör förstås som något som ständigt sker mellan människor och är inte nödvändigtvis begränsad till den interaktion som sker mellan människor ansikte mot ansikte, utan även när vi inte ser varandra interagerar vi (Charon, 2001). På så sätt kan detta gälla även när människor kommunicerar på Internet - vi interagerar socialt med varandra och det sätt vi handlar på påverkas av andra än oss själva.

6.1.3 Generaliserande andre

Den generaliserade andre kan beskrivas som en enhet som individen i sin tur uppfattar, bestående av en grupp människor eller av samhället. Individen påverkas av den generaliserande andre och uppfattar normer, åsikter och förväntningar på hur man ska bete sig och vad man ska känna. Genom att förstå hur andra ser på en själv, samtidigt kunna leva sig in i en annan människas roll och förstå hur denne tänker och känner menar Blumer (1969) att individen skapar sitt jag. Den generaliserande andre kan vi i vardagen förstå som de internaliserade normerna som finns runt omkring oss och som påverkar hur vi handlar i specifika situationer. Individen bedömer också sitt egna handlande utifrån hur individen tror att det skulle uppfattas av den generaliserande andre. På så sätt influerar den generaliserande andre våra sociala processer och inverkar på oss människor i såväl vårt beteende som våra grundläggande åsikter (Blumer, 1969; Charon, 2001).

6.2 The online disinhibition effect

Inom humanistisk, psykodynamisk och fysiologisk psykologi används begreppet hämningar, eller inhibition, för att beskriva det som förhindrar människor att agera direkt på sina impulser. John Suler (2006) professor i psykologi, menar att människor beteende kan skilja sig åt på Internet i jämförelse med deras beteende utanför Internet. Detta fenomen har fått ett begrepp uppkallat efter sig: "the online disinhibition effect". En svensk översättning som är synonymt med detta begrepp finner vi inte. Det kan dock förklaras på svenska som en slags avhämningseffekt på Internet. Vi kommer längre fram i texten använda oss av begreppet avhämningseffekt för att beskriva Sulers teori. Vi kommer närmare presentera två områden inom Sulers avhämningseffekt: känsla av anonymitet och distans samt avhämmande osynlighet.

6.2.1 Känsla av anonymitet och distans

Bakgrunden till fenomenet nätmobbning grundar sig främst i den anonymitet som finns på Internet. Suler (2006) förklarar detta med att när människor är anonyma upplever de en möjlighet att skilja på det de skriver på Internet med hur de är i verkliga livet. Detta skapar ett avstånd mellan vem man upplever sig vara på Internet och vem man är offline, i verkligheten. Effekterna av detta blir flera. Känslan av att det finns ett avstånd mellan vem man är på Internet och vem man är i verkliga livet kan bland annat leda till en upplevelse av vara mindre sårbar och att våga mera. Det kan i sin tur leda till att i en situation där man uttrycker elaka kommentarer eller andra fientligheter på Internet är det svårt att känna något ansvar för dessa handlingar, då det är möjligt att man inte ser på sitt beteende på Internet och sitt beteende utanför Internet som en del av samma kontext. Det ger också utrymme för människor att till och med övertyga sig själva om att deras beteende på Internet inte alls är en del av de själva (Suler, 2006).

6.2.2 Avhämmande osynlighet

En annan faktor som kan påverka hur människor beter sig på Internet kan vara att man i de flesta forum är osynliga för varandra, vilket också bidrar till ett ökat mod där man kan våga agera på andra sätt än man vanligen gör utanför Internet. Suler (2006) menar på att via att kommunicera på Internet kan människor lära känna varandra bra – men det faktum att vi inte är fysiskt närvarande på Internet skapar en avhämningseffekt. När vi kommunicerar utanför Internet uttrycker vi känslor genom vårt kroppsspråk exempelvis genom att skaka på huvudet, höja på ögonbrynen eller rynka på näsan. Detta påverkar i sin tur hur den andre sedan responderar. På Internet finns inget kroppsspråk som visar hur vi känner och kan påverka hur vi kommunicerar med varandra utan människor kan ohämmat kommunicera utan att oro sig för hur mottagaren ska ta emot det som skrivs. Utanför Internet kan också en rädsla för hur människor omkring ska reagera och tycka kring det jag säger finnas, men utan en publiks motreaktioner är det enklare att agera ut på Internet. Konversationer på Internet är inte heller tidsbundna. Att respondera på ett meddelande är inte tidsbundet och behöver inte synkroniseras med någon annan. Att inte behöva möta någons omedelbara reaktion bidrar även det till en avhämmande

effekt (Suler, 2006).

En sista aspekt i hur vi beter oss på Internet som också påverkas av osynligheten är att maktbalansen kan jämnas ut. På Internet där du kan vara anonym spelar hudfärg, sexuell läggning, klass, utseende och liknande ingen roll för den som mottar dina meddelanden. Det enda som kan värderas på något sätt är hur du uttrycker dig (Suler, 2006).

7. Metod

Vi har valt att göra en studie med kvalitativ forskningsmetod. För att söka tidigare forskning på ämnet har vi först använt oss av tjänsten Summon som är en söktjänst från Göteborgs Universitetsbibliotek. Den tjänsten använde vi för att få en första överblick över alla publikationer inom vårt ämnesområde. Vi har sedan utnyttjat databaser som GUNDA och LIBRIS som båda är verktyg för att finna böcker, avhandlingar och rapporter (<http://www.ub.gu.se/>). Vi har också sökt information och forskning på andra källor vi funnit tillförlitliga via söktjänster på Internet. De sökord vi använde var: nätmobbning, cyberbullying, perception cyberbullying disinhibition, symbolisk interaktionism, internetmobbing, mobbing, bullying, school social work, skolkuratorer.

Vi har gjort kvalitativa intervjuer och på så sätt har vi fått fram kvalitativ empiri. I den kvalitativa forskningsmetoden ligger tolkning och analys i fokus. Den kvalitativa forskningen har en kunskapsteoretisk ståndpunkt som fokuserar på en förståelse av den sociala verkligheten och hur aktörerna i en viss miljö uppfattar den (Bryman, 2011). I vårt fall utgör skolkuratorer och högstadiel elever våra aktörer och den sociala verklighet de beskriver handlar om nätmobbning. Likt Bryman (2011) är målet med vår kvalitativa forskning att utifrån teoretiska perspektiv försöka förstå den verkligheten man studerar utifrån aktörernas perspektiv och med hjälp av detta kunna säga något om det studerade fenomenet.

För att våra informanter skulle få möjlighet att på ett öppet sätt kunna beskriva sina tankar och upplevelser av nätmobbning valde vi att göra semistrukturerade intervjuer. En semistrukturerad intervju baseras vanligen på frågeställningar av mer generell karaktär. Intervjuformen är flexibelt utformad och det finns utrymme för en öppenhet som vi värdesätter. En intervju av semistrukturerad typ lämnar också möjligheter för tillägsfrågor, något vi som intervjuar kan använda oss av när vi vill knyta an till något viktigt informanten sagt som eventuellt kan vidareutvecklas (Bryman, 2011). Våra intervjuer utgick ifrån frågorna i vår intervjugudie (se bilaga 1) som grund. Frågorna är till stor del av öppen och generell karaktär och vid samtliga intervjutillfällen ställde vi flertalet följdfrågor.

7.1 Genomförande

Vår ambition var att genomföra intervjuer tills vi upplevde att den teoretiska mättnaden var nådd, tills vi kunde utläsa mönster i vårt insamlade material. Med andra ord, när antalet intervjuer som ger en tillförlitlig känsla av att temat är tillräckligt varierat och uttömt (Bryman, 2011). Svårigheter med intervjuar tills vi upplevde en teoretisk mättnad i vårt material var att det kändes svårt att veta hur många intervjuer som krävdes tills vi upplevde materialet som mättat. På så sätt har vi fått intervjuar och sedan granska vårt insamlade material regelbundet under tiden vi genomförde vår studie. Vi diskuterade efter varje intervjutillfälle med varandra vilka

samband vi tyckte oss kunna se mellan de olika intervjuerna och beslutade sedan huruvida vi skulle tala med fler informanter eller inte.

Inledningsvis kontaktade skolkuratorer som arbetade i grundskolor i Göteborg med omnejd via e-mail för att kort berätta om vår uppsatsidé och efterfrågade intervjupersoner till vår studie. Fem kuratorer svarade att de var intresserade av att bli intervjuade. Majoriteten av de kuratorer som visade intresse samverkar i samma kuratorsgrupp och vi ansåg att deras upplevelser till viss del kunde vara influerade av varandra eftersom ämnet nätmobbning eventuellt kunde ha diskuterats i gruppen tidigare. Vi tyckte därför att det kunde vara intressant att försöka fånga fler uppfattningar om nätmobbning, så vi kontaktade även informanter från en annan kommun för att om möjligt bredda vårt material något mer. Genom en av kuratorerna fick vi kontakt med en grupp ungdomar på en högstadieskola. Ungdomarna gick alla i årskurs 8. De blev tillfrågade av kuratorn om de ville delta i vår studie och de var alla intresserade av att ställa upp i en intervju.

Beträffande uppdelningen av intervjuerna valde vi att göra varannan intervju var. En av oss var under intervjun drivande och den som ställde frågor medan den andra av oss satt med i rummet med en mer betraktande roll. Den som inte ledde intervjun hade dock möjlighet att ställa följdfrågor till informanterna, något som skedde vid samtliga intervjutillfällen. Vi såg det som en fördel att dela upp intervjuerna mellan oss då den som hade en mer passiv roll fick goda möjligheter att noga lyssna på informanternas svar och eventuellt ta fasta på något som intervjuaren själv missat.

Vi valde att spela in alla våra intervjuer, vilket samtliga deltagande informanter godkände, för att sedan transkribera det och skriva ut materialet. Att transkribera ett material kan vara en viktig del i kvalitativ forskning då språket har en viktig roll; både vad som sägs och hur det sägs under intervjuerna kan vara av vikt för analysen (Bryman, 2011).

7.2 Bearbetning av empiri

Vi har använt vårt syfte och våra frågeställningar för att tidigt skapa en ram för arbetet som hjälp att begränsa oss. Utifrån vårt syfte och våra frågeställningar har vi sedan sökt mönster i vårt insamlade material. Vi upptäckte dock flera intressanta mönster i vårt material som vi valde att lyfta och har utifrån dessa omarbetat vårt syfte under studiens gång. Detta tillvägagångssätt kan även benämnas som en abduktiv ansats, vilket innebär att vi har växelvis hämtat information från litteratur, intervjuer, teori och följdaktligen upptäckt nya teman under studiens gång (Alvesson & Sköldberg, 2008). Det abduktiva tillvägagångssättet kan beskrivas som en kombination av deduktion och induktion. Alvesson och Sköldberg (2008) förklarar abduktion som att forskaren finner teoretiska mönster utifrån sin empiri som i sin tur bidrar till att förklara de mönster forskaren funnit i empirin. Med andra ord har vi tidigt kunnat finna mönster i empirin som har hjälpt oss att skapa struktur åt resten av det insamlade materialet. Vi har sedan använt de mönster vi hittat för att leta efter tidigare forskning och teoretiska referensramar.

Vi anser att risken med att tillämpa abduktion är att vi omedvetet kan ha påverkats av våra egna erfarenheter och utifrån dessa valt vilka mönster vi funnit intressanta att lyfta i vår studie. Med en annan metod som ansats skulle utfallet kunna vara att andra resultat lyfts.

Vi läste igenom våra utskrifter från intervjuerna och sökte information vi upplevde relevant för vårt resultat, baserat på syftet med studien. Det verktyg vi utnyttjade för detta var att koda våra utskrifter. Kodning är den vanligaste formen av dataanalys och görs genom att markera relevanta avsnitt i utskrifterna för att finna mönster i resultaten och sedan kunna analysera dessa. Dessa teman kan sedan tolkas av oss som skribenter och förklaras med hjälp av olika teorier (Kvale & Brinkmann, 2009). I vår analysdel valde vi sedan att lyfta flera citat från våra informanter för att läsaren ska få en känsla även för språket – hur något sades i sin kontext och inte enbart våra förklaringar och tolkningar utifrån det som sagts i intervjuerna.

Efter den första genomläsningen av intervjuenskrifterna fann vi en mängd temana som vi tyckte oss se i informanternas svar. Vi skrev upp samtliga temana, färgkodade dem och försökte sedan härleda citat som vi ansåg passade in på respektive tema i resultatdelen. Vissa teman var snarlika och andra kunde inte härledas till studiens syfte varvid antalet temana minskades. De temana vi fann var status, kopplingen mellan skolan och Internet, definition, exempel på nätmobbning samt anonymitet och distans. Flera teman kommer ursprungligen från studiens syfte och vår intervjuguide men några nya teman återkom i flera intervjuer och vi upplevde dessa viktiga att lyfta. Ett utav de temana var status. Som vi nämnt ovan så innebar det att vi också fick redigera studiens syfte. Vi valde att arbeta vidare med dessa teman då våra informanter berörde dem vid flera tillfällen samt betonade vikten av dessa i relation till temat nätmobbning.

Vi har använt oss av det som Kvale och Brinkmann (2009) beskriver som meningskoncentrering genom att vi aktivt har sökt centrala teman i en längre text för att sedan utveckla dessa teman (Kvale & Brinkmann, 2009). I vår analysdel har vi därefter använt oss av studiens teoretiska perspektiv och tidigare forskning om nätmobbning för att förstå vårt material. Vi har valt att dela upp vår sammanställning av empirin i två delar; resultat och analys. I resultatdelen presenterar vi informanternas utsagor utan att beskriva dem från något teoretiskt perspektiv. Syftet i den delen är att presentera viktiga temana för att läsaren lätt ska få en övergripande bild över vår empiri. I analysdelen vill vi jämföra och försöka förstå materialet vi presenterar i resultatdelen, dels genom att jämföra informantgruppernas svar och dels genom att koppla vår empiri till tidigare forskning och teori.

7.3 Urval och urvalsdiskussion

I vår studie har vi intervjuat fem kuratorer och nio ungdomar på högstadiet. Kuratorerna arbetade på olika skolor medan de nio ungdomarna gick på samma skola.

Baserat på ny forskning kring skolkuratorers arbete framkommer det att sex av tio anser att deras arbetsbelastning ökat på grund av sociala medier, ett forum för bland annat nätmobbning (<http://www.akademssr.se/>). Detta tycker vi stärker det faktum att skolkuratorer är en yrkesgrupp där nätmobbning är ett aktuellt problem som påverkar deras arbete och därför valde vi att intervju just skolkuratorer till vår studie.

Skolkuratorer står också för elevhälsans psykosociala perspektiv och har ett särskilt ansvar att arbeta med de elever som upplever en social utsatthet (<http://skolkurator.nu>). Vår utgångspunkt är att skolkuratorer säkerligen kan beskriva vad nätmobbning är och hur det kan se ut i praktiken.

Varför vi valde att intervju ungdomar på just högstadiet grundar sig främst i att forskning talar för att på högstadiet är så många som 10 procent av alla elever utsatta för nätmobbning (<http://www.samfak.gu.se/>). Vi tror därför att elever på högstadiet har någon form av kunskap om nätmobbning. Vi tror också att elever på högstadiet också är en relevant målgrupp då de är gamla nog att utnyttja sociala medier där nätmobbning kan uppstå, som till exempel Facebook (<http://www.akademssr.se/>). En av författarna bakom studien upplevde också under sin praktik att nätmobbning var ett problem som berörde främst högstadielever.

Med tanke på att vi valt att intervju personer utifrån vad som är relevant i förhållande till vårt syfte med studien har vi gjort vad som kallas för målinriktat urval (Bryman, 2011). Deltagarna i vår studie är strategiskt valda av oss då vi tror att just de har kunskap och tankar kring våra frågeställningar. Eftersom vårt urval är ett icke-sannolikhetsurval kan det inte heller generaliseras till en viss målgrupp utan resultatet är bundet till sin kontext (Bryman, 2011). De krav vi hade på våra informanter var främst att samtliga skulle vara intresserade av att prata om deras tankar kring temat nätmobbning. Ett annat krav var att skolkuratorerna skulle arbeta inom grundskola då de ungdomar vi intervjuade går på högstadiet. För att kunna göra en jämförande analys ansåg vi det viktigt att båda grupper av informanter kunde tala om hur nätmobbning såg ut utifrån samma målgrupp i fokus. Ungdomarna behövde inte ha några personliga erfarenheter av att indirekt eller direkt tagit del av nätmobbning. Skolkuratorer behövde i sin tur inte nödvändigtvis ha stött på ämnet. Varför vi inte ställde några krav på personliga erfarenheter av att ha stött på nätmobbning berodde helt enkelt på att vi ville skildra en rättvis bild av hur det faktiskt ser ut på skolorna. En bild där erfarenheter kring ämnet ser olika ut. Att inte ställa krav på våra informanters erfarenheter bjöd också in till empiri med utrymme för variation.

Samtliga kuratorer i vår studie var av kvinnligt kön. När vi kontaktade kuratorer i Göteborg med omnejd blev det tydligt att skolkuratoryrket är ett kvinnodominerat yrke. På maillistan över kuratorer fanns det få män och ingen av dessa var intresserade av att ställa upp. Ett urval innebär alltid ett bortfall av åsikter och attityder, vi tror dock att de som var intresserade av att ställa upp på intervjuer också

var intresserade av ämnet vilket vi såg som en fördel. Vi hade inga krav på expertkunskap om nätmobbning men ett eget intresse i frågan borde innebära att vi fick rikare svar vilket ger ett rikare material och därför borde könsfördelningen av kuratorer vara mindre relevant.

När vi försökte få tag i högstadieselever som var intresserade av att ställa upp i vår studie fick vi som vi ovan nämnt hjälp av en av kurator på en högstadieskola. Hon hade under läsåret haft en tjejgrupp på skolan. Vi fick tid och möjlighet att intervjua gruppen under deras schemalagda skoltid vilket underlättade för vår insamling av material. Det innebar således att samtliga medverkande elever var av kvinnligt kön, kände varandra sedan innan och att alla elever gick på samma skola. De hade även pratat om ämnet tillsammans i klassrummen då det hade varit ett problem på skolan. Det kan vara en fördel eftersom informanterna hade någon form av erfarenhet av nätmobbning och att de hade haft möjlighet att formulera sig kring ämnet. Eventuellt så innebar det dock en likriktning av svaren. Vi försökte dock motverka det genom att intervjua eleverna i par och inte i fokusgrupp. Detta för i möjligaste mån få så många nyanser av fenomenet nätmobbning som möjligt.

7.4 Metoddiskussion

Vi har gjort enskilda intervjuer med kuratorerna för att vi ville ha subjektiva tankar kring ämnet och att intervjua i par eller grupp ansåg vi inrymma en viss risk för att kuratorerna skulle kunna påverka varandras svar i en viss riktning. I vårt e-mail där vi sökte kuratorer att intervjua informerade vi om att intervjuerna skulle vara enskilda och antog sedan att de som frivilligt anmält intresse att delta i vår studie skulle känna sig bekväma med detta.

Ungdomarna däremot valde vi att intervjua i par om två. Några ungdomar ville bli intervjuade i grupp om tre och vi ansåg att det också skulle falla väl ut. Ungdomarna pratade med oss, två för de okända vuxna, om ett ämne som möjligtvis kan upplevas svårt att prata om. Vi hade som ambition att inbjuda ungdomarna till en intervju under trygga former, där alla tankar var tillåtna. Att ungdomarna kom till oss i par, eller om tre, ansåg vi vara ett bra alternativ till enskilda intervjuer. Eleverna fick själva välja vem de ville bli intervjuad tillsammans med vilket vi hoppades skulle innebära att de kände sig tryggare i situationen. I och med att vi valde att göra parintervjuer så kan det finnas en risk ungdomarna påverkade varandras svar och att en viss subjektivitet skulle kunna gå förlorad. Vi upplevde dock att ungdomarna vi pratade med var öppna och frispråkiga och att de vid flera tillfällen kunde tycka olika om en fråga. Under intervjuerna med ungdomarna besökte vi den skolan ungdomarna gick på. När vi intervjuade kuratorer gjorde vi detta på respektive kurators arbetsplats. Vi hoppades att om informanterna fick vara i en miljö de själva kände till skulle det förhoppningsvis bidra med någon form av trygghetskänsla. Vi fick tillåtelse att vara i de olika skolornas lokaler och dessutom under lektionstid när vi intervjuade ungdomarna.

Vårt mål har varit att tolka och analysera det våra informanter sagt för att på bästa sätt få kunskap om deras upplevelser och beskrivningar av fenomenet nätmobbning. En annan viktig del av vårt mål har varit att genom denna metod kunna beskriva och återberätta det vi upplevde att informanterna ville förmedla. Kvalitativ forskning kan kritiseras för att vara subjektivt riktad (Bryman, 2011), men det är just den aspekten av kvalitativ forskning som vi vill rikta uppmärksamheten på. Vårt syfte är trots allt att beskriva ett antal människors subjektiva berättelser. Därför anser vi att denna metod är bäst lämpad för det vi vill undersöka.

7.5 Reliabilitet och validitet

Validitet och reliabilitet i kvalitativa forskningsstudier handlar om förmågan att beskriva sitt insamlade material och att kunna bearbeta det på ett pålitligt sätt. Inom den kvalitativa forskningen är utgångspunkten för forskaren att undersöka individens subjektiva upplevelse av det valda forskningsämnet för att få mer förståelse kring detta (Bryman, 2011). Sedan genom tolkning och analys kommer forskaren fram till en slutsats (Bryman, 2011). Att vi använt oss av många öppna frågor i våra intervjuer har skapat möjligheter för våra informanter att fritt formulera sina svar. Det anser vi gett utrymme för oss att på ett djupare plan kunna tolka det vi tror våra informanter ämnat förmedla till oss genom att analysera det som sagts i intervjuerna.

Validitet beskrivs som ett mått på sanningsgraden och giltigheten i det som vi har undersökt samt en värdering om huruvida vi undersökt det vi avsett undersöka (Kvale & Brinkmann, 2009). Genom studien har vi haft ett kritiskt förhållningssätt till det vi har gjort bland annat genom att granska den litteratur vi använt men även vårt syfte och våra frågeställningar. Det omfattande material våra informanter givit oss har kunnat härledas till vårt syfte och vi har på så sätt lyckats undersöka det vi ämnat undersöka. Vi anser därför att validiteten i vår studie är relativt hög. Vi vill dock förtydliga att vår studie är giltig till sin kontext men att vårt material inte kan generaliseras till att gälla andra skolkuratorer och ungdomar än de vi intervjuat.

För att uppnå intersubjektivitet har vi redovisat hur vi genomfört studien, vårt metodval och vilka teoretiska ståndpunkter vi tolkat vårt material utifrån. Reliabilitet handlar om att genomförandet av studien har gjorts på ett korrekt vis och att den är intersubjektivt testbar, det vill säga att en annan forskare med samma material skulle komma fram samma slutsatser (Thurén, 2007). Vi har jämfört vårt resultat med tidigare forskning för att stärka reliabiliteten. På så sätt har vi kunnat belysa likheter och skillnader mellan vår studie och den tidigare forskningen inom området. Vi anser även att reliabiliteten har stärkts i och med vi är två stycken som har samlat in materialet och analyserat det. Genom diskussioner och kritisk granskning av vad båda har skrivit har vi kontrollerat att det vi har gjort är relevant för studiens syfte.

Vi har valt att intervjua personer med olika roller, kuratorer och skolelever, som har kunskap om fenomenet nätmobbning. Vi har använt oss av triangulering av datakällor för att kunna jämföra hur personer med olika perspektiv ser på ett fenomen. Vi har även i vår studie valt att använda oss två olika teorier för att uppnå teoritriangulering. Genom att använda oss av två olika teorier för att analysera vår empiri har vi kunnat

lyfta fram flera dimensioner ur materialet. Trianguleringen består i vår studie av att vi använt oss av olika datakällor, olika informantgruppers utsagor, och två olika teoretiska perspektiv för att sedan analysera vårt material. Triangulering är ett tillvägagångssätt som kan anses stärka validiteten och reliabiliteten i vår studie (Bryman, 2011).

7.5 Förförståelse

Vår kvalitativa forskning kan vara objektiv förutsatt att vi gör oss medvetna om vår egen subjektivitet och hur den kan påverka de slutsatser vi gör utifrån vårt insamlade material (Kvale & Brinkmann, 2009). Det är av vikt att vara medveten om att vi som forskare präglas av förförståelse, tankar och åsikter sedan tidigare och att de slutsatser vi kommer fram till sker i mötet mellan dessa och våra informanternas utsagor. I detta möte där vi tolkar informanternas svar skapas sedan nya kunskaper (Bryman, 2011). Vi tror att vår förförståelse till viss del kan vara präglad av den utbildningsinstitution vi studerar vid. Vi tror att dessa förkunskaper dels kan ha styrt vårt metodval och våra val av teorier men också i vilken riktning vi tolkat och bearbetat vårt material. Det är rimligt att anta att studiens sociala perspektiv är en produkt av att vi skriver studien vid institutionen för socialt arbete.

En av författarna bakom denna studie praktiserade under en termin som skolkurator och upplevde då nätmobbning som ett återkommande problem. Det var också ett ämne som skolkuratoren ofta kom i kontakt med, främst via enskilda samtal med högstadieelever som berättade om sina erfarenheter kring kränkningar på olika sociala medier. Vi är medvetna om att en av författarna har en viss förförståelse för ämnet nätmobbning på högstadieskolor och att detta i viss mån kan ha präglat val av ämne, val av målgrupp och i vilken riktning vår intervjuguide utformades. Innan vi påbörjade våra intervjuer med de olika informanterna hade vi en tanke om att nätmobbning av våra informanter skulle beskrivas som ett problem och vi vill mena på att detta är en produkt av en av författarnas förförståelse. Vi tror också att vi på något sätt har blivit präglade av den rådande medierapporteringen kring ämnet nätmobbning där det ofta belyses som ett aktuellt samhällsproblem.

7.6 Etiska principer

Innan vi intervjuade informanterna till vår studie diskuterade vi flera etiska aspekter som kunde komma att bli aktuella under studiens gång. Främst när vi bestämde oss för att prata om nätmobbning med ungdomar var vi noga med att diskutera eventuella etiska svårigheter med detta. Nätmobbning kan vara ett potentiellt svårt ämne att prata öppet om. I sig innebär nätmobbning en eller flera kränkningar som vi vill tro kan vara känslomässigt tungt för den drabbade att prata med oss, två okända vuxna, om. Därför valde vi att inte ställa personliga frågor om huruvida våra informanter själva varit utsatta för nätmobbning, intervjuerna var av mer generell karaktär. Vårt syfte var trots allt att höra hur ungdomar beskriver fenomenet nätmobbning och tankar kring detta, inte att undersöka subjektiva upplevelser av hur det känns att bli utsatt av nätmobbning.

Inom forskning lyfts vanligen fyra etiska grundprinciper fram som viktiga: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Bryman, 2011). Vi har tagit hänsyn till samtliga av dessa principer i vår studie. Alla principer omfattades i ett informerat samtycke (se bilaga 2) som vi lämnade till informanterna där vi nämnde samtliga etiska principer och dess innebörd. I det informerade samtycket stod det även beskrivet att intervjuerna kommer spelas in och sedan transkriberas.

Informationskravet innebär att forskaren ska informera de som deltar i studien om det aktuella syftet, vilket i sin tur också innebär att deltagarna är med i studien på frivilliga grunder och att de när som helst kan välja att dra tillbaka sitt deltagande om så önskas. Vidare innebär informationskravet att forskaren ska informera om vilka moment som deltagarna ska ingå i och hur dessa ska genomföras (Bryman, 2011). Vi informerade alla deltagarna om detta innan intervjuerna och lämnade uppgifter om hur de kunde kontakta oss om de ville ångra sin medverkan. Eftersom deltagandet var frivilligt och våra informanter själva anmälde intresse till att delta i studien uppfyllde vi också samtyckeskravet som omfattar just detta.

Att bevara deltagarnas anonymitet är också en viktig punkt inom forskningsetik. Detta nämns i konfidentialitetskravet som innebär att uppgifter om deltagande informanter ska behandlas på så vis att obehöriga inte kan få tillgång till dem. Uppgifter som enkelt kan spåras till den enskilde deltagaren ska inte finnas med i studien. I nyttjandekravet beskrivs att den empiri som samlas in inte heller får användas till något annat än det syfte deltagarna blivit informerade om (Bryman, 2011). När vi behandlar och redovisar vårt material är samtliga informanter anonyma. Vi har gjort ett medvetet val att intervjua personer i olika kommuner och valt att inte skriva vilka kommuner det är, allt för att bevara deltagarnas anonymitet. Samtliga deltagare kommer få ta del av vår färdiga uppsats.

8. Resultat

Under intervjuerna med ungdomar och kuratorer blev vi förvånade över att informanterna tycktes beskriva problemet på ett så likartat vis. Det fanns många nyanser och skillnader i deras utsagor men gällande definitionen av nätmobbning och uppfattningen om det är ett faktiskt problem var informanterna samstämmiga. Våra begåvade och talföra informanter gav oss ett rikt material som gav oss en mängd intressanta temana. Vi har valt att dela upp resultatet i fyra kapitel baserat på de temana vi tydligast tyckte oss se när vi sammanställde vår empiri.

8.1 Definition och exempel på nätmobbning

Ungdomarnas och kuratorernas definitioner av nätmobbning var slående lika. Samtliga informanter ställer ett likhetstecken mellan mobbning på Internet via sociala medier och nätmobbning, andra former av nätmobbning som beskrivs i tidigare forskning som mobbning via sms eller e-mail, beskrivs inte. På frågan vad nätmobbning var för något så talade samtliga informanter om en skriven kränkning riktad till en specifik person på sociala medier. Kuratorerna var alla noga med att påpeka att en situation definieras som nätmobbning först när den som utsätts för det själv definierar det så. De menade att en kränkning aldrig kan uppstå utan att någon känner sig kränkt. Denna tanke utgjorde grunden för kuratorernas definition av mobbning och förövarens intentioner spelade inte in. Ungdomarna beskrev en mer övergripande bild av nätmobbning och definierade det som en situation där någon kränker en annan på Internet. "Taskiga kommentarer" var ett vanligt förekommande uttryck för att beskriva hur mobbning på Internet kan se ut. Det sociala mediet som alltid nämndes som en arena för mobbning var Facebook. Även Instragram, olika bloggar, Tumblr, Youtube, Skype och Kick nämndes som exempel på forum där nätmobbning kan ske. Kränkningar kan te sig olika och våra informanter talar om att nätmobbning kan se ut på flera olika sätt. De kränkningar som beskrevs handlade vanligtvis om personens utseende eller egenskaper.

“du är så ful och äcklig och spyr när jag ser dig” (Kurator 4)

“men sen kan man ju se folk som kommenterar om typ nån är lite kraftigare byggd och den har lagt upp en bild på mat. Då skriver nån: behöver du verkligen det? Sen kan det komma jättemånga likes och så.” (Ungdom 1)

Den här formen av grova kränkningar är tydliga exempel på vad våra informanter väljer att betrakta som nätmobbning. Men informanterna pratade även om andra former av nätmobbning. Informanterna gav exempel på utfrysning, förlöjliganden och hur elever startade offentliga grupper där en annan person hängdes ut.

Utfrysning beskrevs som en medveten uteslutning av en person ur vissa sammanhang. Det kunde bland annat vara Facebookgrupper där personer inte fick tillträde, men även hur personer blev uteslutna ur gruppkonversationer. En kurator gav exempel på hur elever i skolan kunde komma med ursäkter till en kamrat för att inte ses och sedan lagt upp bilder på Instagram som visade hur deras kompisgäng hade umgåtts.

En person ur kompisgänget hade således uteslutits och tvingats se på bilderna på hur trevligt de hade haft utan honom/henne.

Förlöjliganden beskrev vara både subtila och av en mer direkt karaktär. Den subtila kränkningen var ofta språkligt förankrad och bestod främst av ironiska kommentarer som i skrift kunde se relativt trevliga ut men där den underliggande betydelsen var förlöjligande för mottagaren. Ungdomarna gav exempel på ironiska komplimanger om en persons klädsel. Det mer direkta förlöjligandet kan exemplifieras av hur en person kommenterar ironiskt och hur en grupp ungdomar ställer sig bakom kommentaren genom att "gilla" den.

“Alltså om nån typ gör nåt inlägg på Facebook, typ ‘nu ska jag gå och shoppa’ och så kommer det nån och bara ‘okej, k bry’ eller bara ‘nu ska jag anteckna det’ och så håller de på hela tiden och det kommer fler och fler och liksom bara kommenterar... Om nån skriver så ska andra typ gilla kommentaren och skriva typ ‘ja eller hur’” (Ungdom 6)

Exemplet ovan gör det också tydligt hur en person kan stå i frontlinjen för kränkningar mot en annan, och hur andra sedan under mer subtila former kan visa att de håller med den som kränker, genom att "gilla" dennes kommentarer eller att själv kommentera samtyckande.

Det sista exemplet på nätmobbning våra informanter nämner handlar om så kallade "hatgrupper". Dessa grupper beskrevs vanligen finnas på Facebook eller Instagram. En eller flera personer startade grupper som syftade till att hänga ut en specifik person till exempel via elaka kommentarer eller foton. En kurator gav exempel på hur en elev hade startat en hatsida på Instagram om en annan elev där personer skrev kränkande kommentarer. Kuratorn beskrev det som en hatkampanj som snabbt fick stor spridning. Grupperna kunde också fungera som ryktesspridare, till exempel som i det uppmärksammade "Instagramupproret" (www.expressen.se) i Göteborg.

“Det vi hade här för ett tag sedan var att man hade startat en skvallergrupp där man hade plockat bilder från elevers Facebook-konton och sedan lagt in i en grupp där man fick kommentera hur personen såg ut. Det handlade mycket om utseende och om egenskaper, om hur man var. För de eleverna som blivit utplockade kändes väldigt kränkande... Kränkande att bli utplockad och instoppad i ett sammanhang som de själva inte har kontroll över” (Kurator 2)

Sammanfattningsvis så beskrev kuratorerna och ungdomarna hur nätmobbning kan ta sig olika uttryck. De delade upp nätmobbningen i olika kategorier där både subtila och mer direkta handlingar omfattades. Gemensamt för de olika formerna av nätmobbning var att det skulle vara en medveten och personligt riktad kränkning, vanligtvis beträffande mottagarens utseende eller personliga egenskaper, mot en enskild eller flera personer. Värt att anmärka på är att informanterna beskriver att nätmobbning sker på sociala medier och därmed är en form av offentlig mobbning, eftersom sociala medier rymmer en potentiellt stor publik.

8.2 Nätmobbning och skolan

Under intervjuerna kunde vi se att både kuratorer och ungdomar talade om ett samband mellan det som sker i skolan och det som sker på Internet. Ungdomarna talade om sociala medier som en självklar arena för dem att träffas och interagera med varandra. De interaktioner som ungdomarna hade i skolan kunde fortsätta även på Internet, under och efter skoltid. Kuratorerna var noga med att påpeka att Internet erbjuder såväl positiva och negativa möten mellan ungdomar. Samtliga informanter underströk att mobbningen som pågick i skolan inte sällan följde med eleverna hem via Interneten.

“Oftast om vi har en konflikt här så är det ofta att nätet är inblandat på något sätt. Det är sällan vi har en konflikt bara rakt upp och ner att de står och tjafsar i korridoren. Utan det är Facebook, bloggar, nästan alltid” (Kurator 4)

Många informanterna gav liknande beskrivningar av sambandet mellan mobbning i skolan och nätmobbning. Flera nämnde dock att relationerna som eleverna hade i skolan kunde förändras när eleverna interagerade på Internet. Elever som inte pratade med varandra i skolan kunde på Internet skapa andra relationer till varandra. Informanterna beskrev hur vissa ville skapa en bild av sig själva på Internet som var annorlunda än den bild de förmedlade i skolan.

“Vissa som mobbar på nätet vågar ju, alltså när man typ går fram till dom i verkligheten så är dom ju inte samma person som de är på till exempel Facebook. Det märker man ju, alltså vissa är typ ‘jättecoola’ eller vad man ska säga på Facebook, men när man ser dom i verkligheten så är dom inte det” (Ungdom 5)

Sammanfattningsvis tyder informanternas svar på att Internet kan påverka elevernas relationer med varandra på två olika sätt. Ungdomarnas relationer i skolan kan följa med dem på Internet och därmed riskerar även mobbningen från skolan att följa med hem. Internet kan också påverka elevernas relationer i motsatt riktning och förändra vilken relation eleverna har till varandra och på vilket sätt relationen uttrycks. Med det sagt kan det finnas situationer där konflikter som kanske aldrig uppstår i skolan istället ges utrymme till att uppstå på Internet.

8.3 Status

Ett tema som framkom när vi intervjuade ungdomar var att nätmobbning tycktes ha en tydlig koppling till elevers status. Ungdomar relaterade i högre grad nätmobbning till status än vad kuratorerna gjorde. Rollerna i skolan tycktes ha en stor betydelse för vem som blev offer och förövare på Internet. Genomgående för hur informanterna beskriver en typisk nätmobbningssituation är att det ofta finns en drivande person som inleder nätmobbningen och att det finns ett följe som stöttar situationen på olika sätt. Ett vanligt exempel på en sådan situation är när den drivande personen skriver en taskig kommentar om någon och att följet sedan "gillar" kommentaren eller på liknande sätt visar att man samtycker med den drivande personen. Ungdomarna beskrev den drivande personen som någon med hög status i skolan såväl som på Internet. På frågan vem det är som nätmobbas svarar en elev följande:

"Om man säger att det finns en mellannivå så är det oftast de som gör det för att komma högre upp bland populariteten. Det är oftast en som börjar så hakar många på. Typ den som har högst status och så dom mellan som också vill ha status följer efter den med hög status för att också hamna där" (Ungdom 7)

Ungdomarna beskriver nätmobbning som ett sätt att befästa eller öka sin status i en grupp. De beskriver hur man genom att själv stötta den som driver på nätmobbningen själv får en möjlighet att öka sin status. En informant beskriver hur ungdomar kan känna en rädsla för att själva bli utsatta om de inte deltar genom att stödja den drivande personen. Samma person beskriver att det kan vara svårt att aktivt försöka säga emot förövaren eftersom det kan få konsekvenser för ens egen status i gruppen.

"Det är inte vanligt att ungdomar vill göra det eftersom de vill inte sänka sig själva. Alltså de vill inte visa att de är såhär snälla... Men nu är man mognare och förstår liksom att nätmobbning inte är rätt och så. Innan var man ju rädd att man skulle vara ensam..." (Ungdom 5)

Kuratorerna delar inte samma bild som ungdomarna. De beskriver att vem som helst kan vara en potentiell mobbare på Internet och att kopplingen till status i skolan inte är lika tydlig. Flera kuratorer nämner tvärt emot ungdomarna att även elever med hög status kan bli utsatta för nätmobbning.

"Sen tror jag att dom som är populära kan också bli utsatta, för att man, man ska trycka till lite. Vi hade nån tjej här som är ganska snygg. De skrev ganska taskiga saker om henne för att är du lite kaxig så kan du få det mot dig också. För det kan vara någon som stör sig på det och så kan man skriva saker.... Vi har haft flera som har mått dåligt som har haft hög status" (Kurator 5)

Flera kuratorer beskriver hur Internet som en offentlig arena ger alla som kan uttrycka sig i skrift möjligheten att nätmobba någon annan, oavsett status. De beskriver hur personer som inte tar stor plats i skolan kan ge sig på populära elever på Internet. Samtliga kuratorer beskriver dock att den som blir utsatt för nätmobbning oftast är en person som är utsatt i skolan. Det är en bild som ungdomarna i viss mån

delar. Den som är annorlunda löper högre risk att bli utsatt. Samtidigt beskriver en informant att de som nätmobbas har lätt att hitta fel på folk och att personen inte nödvändigtvis behöver vara annorlunda för att bli utsatt.

Det är en komplex bild som informanterna beskriver. Samtliga informanter beskriver att status i gruppen och nätmobbning är sammanlänkade. Kuratorernas och ungdomarnas utsagor om hur status påverkar nätmobbningens uttryck och vilka som blir förövare respektive offer, skiljer sig dock åt.

8.4 Anonymitet och distans

Vi har tidigare presenterat resultat som talar för att både ungdomar och kuratorer menar på att det finns skillnader i vilka roller elever har på Internet och i skolan. Informanterna beskriver att de tror att många vågar uttrycka sig på ett annat sätt på Internet än i verkliga livet. En informant beskriver hur vissa får bättre självförtroende när de sitter framför datorn. Alla informanter är eniga om att det är enklare att nätmobbas än att mobbas i skolan.

“Ja jag tror man vågar lite mer. Eller man får lite mer skydd genom datorn vilket gör att man nog vågar skriva det där lilla extra än vad man gör om man skulle sitta och prata såhär liksom. Det är mycket lättare att vara anonym och säga något elakt än att säga det mot någons ansikte. Även om man nu inte alltid är anonym på Internet så kan det vara lättare” (Ungdom 3)

“Äh ja det är väl att om man nätmobbas så kan man skriva saker som är lite dummare än vad man säger i verkligheten. För då är man hemma och tror att man äger hela världen”
(Ungdom 1)

Vidare påpekar en ungdom att många känner att de inte kommer att stå till svars för det de skriver på sociala medier. Samtliga informanter tror att Internet erbjuder en anonymitet som ger en känsla av skydd. Den känslan tycks kvarstå även på forum där man inte är anonym, som till exempel Facebook. Informanterna menar att distansen mellan förövaren och mottagaren blir längre på Internet eftersom förövaren besparas mottagarens reaktioner. Visserligen kan mottagaren besvara förövarens kränkning, men många ungdomar menar att det kan göra mobbningen värre eftersom förövaren vill provocera fram en reaktion. Reaktionen i sig, tror flera ungdomar, kan trigga förövaren till att fortsätta nätmobbas.

Att inte behöva möta mottagaren ansikte mot ansikte och tvingas se hur denne reagerar skapar en distans som inte finns på skolgården. Flera av ungdomarna pratar om hur mobbning i skolan innebär att den som mobbar tvingas möta reaktioner och känslouttryck från den som blir mobbad. På Internet spelar inte den andres motreaktioner någon större roll då den som mobbar beskrivs uppleva sig skyddad av den distans som finns parterna emellan. Flera ungdomar berättar att ett möte i skolan i större utsträckning kan innebära att en mobbningssituation urartar på ett sätt som inte

sker på Internet. Det mest tydliga exemplet på hur mobbning i skolan kan urarta är enligt ungdomarna via fysiskt våld.

Samtliga informanter beskriver hur distansen mellan de som interagerar på Internet lämnar utrymme för att gränserna för hur vi på ett acceptabelt sätt interagerar med varandra är mer otydliga än i verkliga livet. Informanterna beskriver att det finns en annan jargong och ett hårdare språkbruk på Internet än på skolgården.

“Det är liksom ett helt eget vokabulär kan jag uppleva, på Facebook eller vilket sånt forum man nu använder sig av, men att ribban ligger så mycket högre i vad man uttrycker. För det blir på nåt sätt en vokabulär som de använder gentemot varandra. Alltså det bara bollar ord, fram och tillbaka. Och det sker hela tiden”
(Kurator 2)

Flera ungdomar påpekar att det inte finns någon som tillrättavisar deras hårda ordval på Internet. I skolan kan en förbipasserande vuxen höra dem och reagera, men på Internet upplever ungdomarna att de kan säga vad de vill utan att behöva stå till svars för sina ord.

Informanterna upplever att Internet erbjuder en känsla av anonymitet och distans mellan de som interagerar. Utifrån den bild våra informanter beskrivit av nätmobbning framkommer två tydliga teman om varför det är lättare att mobbas på Internet. För det första tror informanterna att det är enklare att nätmobbas än att mobbas i skolan eftersom förövaren slipper möta sitt offers reaktioner. För det andra beskriver informanterna att det faktum att förövaren sällan får stå till svars för sina handlingar även det gör nätmobbningen enklare än den traditionella mobbningen.

9. Analys

Vi kommer i analyskapitlet presentera och förklara vår empiri med hjälp av John Sulers, så kallade, avhämningseffekt och begrepp hämtade från symbolisk interaktionism. Analyskapitlet är även förankrat i den tidigare forskning vi har presenterat. Vi har valt att tematisera vår analysdel för att lyfta de resultat vi finner mest intressanta utifrån vårt uppsatssyfte. De delar vi kommer belysa närmare handlar först om hur våra informanter och tidigare forskare definierar och beskriver nätmobbning. I andra delen förklarar vi hur nätmobbning kan ses som ett socialt samspel med hjälp av våra valda teorier. Där beskriver vi närmare sambandet mellan nätmobbning och skolan. I tredje delen belyser vi informanternas svar om tänkbara orsaker till varför nätmobbning uppstår utifrån John Sulers avhämningseffekt. I fjärde och sista kapitlet avslutar vi med en jämförelse av kuratorernas och ungdomarnas svar för att besvara frågan vad som skiljer deras bilder av nätmobbning åt.

9.1 Definition av nätmobbning

Informanterna satte ett likhetstecken mellan mobbning på Internet och nätmobbning. Kuratorerna och ungdomarna beskrev båda hur nätmobbning tog sig uttryck som kränkningar via sociala medier. De talade alla om olika former av nätmobbning och delade upp nätmobbningen i subtila och direkta handlingar. Den subtila formen av nätmobbning kunde vara en ironisk kommentar eller utfrysning och den direkt formen av nätmobbning beskrevs som riktade offentliga kränkningar, till exempel en elak kommentar till någons bild. Kränkningen handlade ofta om mottagarens utseende eller egenskaper. Nätmobbning beskrivs av våra informanter som en form av offentlig mobbning som har potential att nå en stor publik.

I den tidigare forskning som gjorts på området finns en tydlig tradition av att beskriva förövarens roll och intentioner för att definiera nätmobbning (Menesini et al. 2012). Kriterier som återkommer från flera forskare är att nätmobbning är en handling som från förövarens håll är avsiktligt menad att skada någon annan och sker vid upprepade tillfällen. Det finns dock några få undantag. Rigby (2002) menar att även en enskild händelse som för med sig en rädsla för att den ska upprepas kan anses tillräcklig för att klassas som nätmobbning. Hinduja (2009) talar om vikten för hur den som utsätts för nätmobbning upplever sig tagit skada av handlingen eller inte, som ett kriterium. Där är inte förövarens intentioner det viktiga i definitionen utan tvärtom offrets reaktioner på handlingen (Hinduja, 2009). I informanternas beskrivningar av vad nätmobbning är, nämner de inte upprepningar som ett kriterium för att kränkningar ska betraktas som nätmobbning. Deras svar tyder på att en kränkning via sociala medier i sig anses vara tillräckligt allvarlig för att den ska betraktas som nätmobbning. Som vi tidigare nämnt så finns det en viss skillnad i hur kuratorerna och ungdomarna definierar nätmobbning. Kuratorerna talade om mottagarens känsla av utsatthet som ett kriterium för att handlingen ska definieras som nätmobbning. För att en kränkning ska uppstå måste någon ha känt sig kränkt.

I den tidigare forskning vi har presenterat nämns andra definitioner på nätmobbning än de kriterier våra kuratorer nämnde. I en kvalitativ undersökning från Belgien fick ungdomar definiera nätmobbning. Några kriterier som ungdomarna menade på borde uppfyllas för att en situation ska kategoriseras som nätmobbning var att det skulle handla om en riktad kränkning från förövarens sida, menad att sår den utsatta. Kränkningarna skulle ske vid upprepade tillfällen och både på Internet och utanför Internet. Nätmobbningen skulle också kännetecknas av en maktobalans som kunde innebära bland annat skillnader i fysisk styrka, ålder eller tekniska kunskaper på Internet (Vandebosch & Van Cleemput, 2008). Jämförelsevis så beskrev våra ungdomar en mer övergripande bild av hur nätmobbning definieras. De definierade elaka kommentarer via Internet som nätmobbning och nämnde inte att det måste ske upprepat som ett kriterie. Ungdomarna talade inte heller om hur förövarens intentioner och offrets roll skulle vara i en nätmobbningssituation.

Bilden av hur nätmobbning ska definieras är väldigt tvetydig. Flera kriterier går i arv forskare emellan men en enhetlig bild av hur begreppet definieras tycks inte finnas. I den tidigare forskning vi läst på området utgör ofta frågan hur nätmobbning bör definieras en central del. I kuratorernas och ungdomarnas definitioner finns också vissa skillnader. Också sett till våra informanternas beskrivningar av nätmobbning jämförelsevis med forskningens inryms flera skillnader. Samtliga informanter, både ungdomar och kuratorer, uppfattar nätmobbning som ett stort problem. Denna bild styrks av den tidigare forskningen om kuratorers uppfattningar om nätmobbning (Akademikerförbundet SSR; Slovak & Singer, 2011). När vi interagerar med varandra tolkar vi situationer beroende på hur den vi interagerar med tycks tolka situationen, definitionen av en situation är således en process där vi tolkar verkligheten (Trost & Levin, 2010). Om människan uppfattar situationen som verklig så är den också verklig i sina konsekvenser (Charon, 2001; Trost & Levin, 2010). Hur vi tolkar en situation är avgörande för hur vi sedan förhåller oss till den och handlar. Våra olika tolkningar bygger således inte på några objektiva sanningar utan hur vi i vår grupp definierat en situation och gjort den till vår sanning (Charon, 2001 & Trost & Levin, 2010). Att nätmobbning definieras så olika kan bero på ur vilken kontext det tolkas. Våra informanternas svar skiljer sig åt men det finns också många faktorer som skiljer de åt, exempelvis deras ålder, utbildningsnivå och sysselsättning. Våra informanternas svar skiljer sig också från svar vi funnit i den internationella forskningen. Kanske beror detta på att informanterna ingår i olika samspel, i olika kontexter där en egen definition av vad nätmobbning är har skapats.

9.2 Nätmobbning som ett socialt samspel

Informanter exemplifierar hur nätmobbning till synes utförs av en enskild förövare men att det alltid finns en grupp, som ibland beskrivs som "svansen", som står bakom och stöttar handlingen. Våra informanters svar tyder på att nätmobbning bör förstås som något som skapas i ett socialt samspel. Ett tydligt exempel på detta är när en person skriver en taskig kommentar på ett socialt medie och en grupp individer på något sätt visar sitt godkännande genom att till exempel "gilla" kommentaren. Den sociala interaktionen i en grupp påverkar individens beteende och handlingar (Charon, 2001). Nätmobbning kan förstås som en social process eftersom gruppen visar sitt samtycke till den kränkande handlingen. Den tidigare forskningen pekar på att det finns en koppling mellan nätmobbning och den sociala kontext personerna vistas i utanför Internet (Sevcikova et al. 2012). I den nämnda tjeckiska studien visade det sig att offren upplevde nätmobbningen som mer skadlig om den ägde rum på forum där personer som offret kände vistades (Sevcikova et al. 2012). Våra informanter beskriver hur nätmobbning ofta har en koppling till skolan och hur aktörerna, offret och förövaren, ofta känner varandra. När informanterna beskriver nätmobbning så verkar det som att den inte äger rum i ett socialt vakuum där en helt okänd förövare attackerar någon helt godtyckligt utan att nätmobbningen tvärtom tycks ske strategiskt mellan personer som redan känner varandra.

Gruppens påverkan har på så sätt en stark koppling till hur individen väljer att handla. Individen påverkas av gruppen, uppfattar normer och förväntningar på hur man ska bete sig som individ. I vardagslivet kan man förstå den generaliserande andre som internaliserande normer som påverkar hur individen handlar i olika situationer (Trost & Levin, 2011). Individen bedömer också sitt eget handlande utifrån hur individen tror att gruppen skulle uppfatta handlandet (Charon, 2001). På så sätt kan en kränkande kommentar på sociala medier som gillas av en grupp elever förstås som en social process där förövarens handling accepteras av gruppen. Det innebär att den sociala gruppen och dess normer har en stor inverkan på hur den enskilde individen handlar. Omvänt så påverkar också förövarens enskilda handling gruppens normer över vad som är acceptabelt att skriva till någon annan på Internet, ramarna för det acceptabla beteendet när vi interagerar breddas. Detta är något många informanter också talar om när de beskriver hur andra regler tycks gälla på Internet.

De intervjuade ungdomarna, till skillnad mot kuratorerna, talade om hur nätmobbning är sammankopplat med det som de beskrev som status i gruppen. Ungdomarna beskriver nätmobbning som ett sätt att öka eller befästa sin status i en grupp. Nätmobbning sker enligt informanterna på en offentlig arena där flera andra kan bevittna kränkningen. På så vis kan nätmobbning beskrivas som ett sätt för förövaren att utöva makt över andra framför en publik, för att på så vis försöka öka sin status (Li et al. 2012). En informant beskrev att stötta en nätmobbare som ett sätt att själv öka sin egna status i gruppen och att inte stötta den som nätmobbas kunde få konsekvenser. Det en ungdom ovan beskriver styrker hur nätmobbning kan bli en accepterad handling i en grupp och på så vis blir ett sätt att öka sin status i gruppen.

Som vi tidigare nämnt tycks dock inte kuratorerna helt dela denna bilden ungdomarna förmedlar om hur status och nätmobbning hör samman. Den bild kuratorerna förmedlade handlade om två saker. Dels det ungdomarna nämner om hur status i skolan hör samman med status på Internet, men också det motsatta. Flera kuratorer talade om hur en elev med hög status i skolan kunde få mycket låg status på Internet genom att själv bli utsatt för nätmobbning. Detta talar också för att det finns möjlighet för maktbalansen att jämnas ut på Internet. I situationer där nätmobbning sker anonymt är det endast sättet du uttrycker dig på som kan värderas av någon annan. Andra faktorer som klass, sexuell läggning, hudfärg, utseende eller liknande har i detta avseende ingen betydelse (Suler, 2006). Att maktbalansen jämnas ut på Internet kan på så sätt förklaras med att person som har goda kunskaper om ny teknik och sociala medier samt en förmåga att uttrycka sig väl i skrift är potentiellt starkare än någon som inte har det, oavsett status i verkliga livet (Slonje et al. 2012).

9.3 Avhämningseffekten

Våra informanter är eniga att nätmobbning känns betydligt enklare att utföra än mobbning i skolan. Informanterna belyser tre faktorer till varför det känns enklare: (1) Förövaren ser inte sitt offers reaktion på kränkningen, (2) Internet ger en känsla av anonymitet och skydd och (3) att förövaren ges möjlighet att frånse sig ansvaret för sina handlingar på Internet. Detta kan också förklaras närmare med John Sulers teori som vi valt att översätta till avhämningseffekten. Suler (2006) talar om en känsla av distans mellan förövaren och offret som en tänkbar anledning till varför mobbning på Internet är enklare än den traditionella mobbningen som sker utanför Internet.

På Internet behöver förövaren och offret inte se varandra, något som flera informanter påpekar vara en viktig aspekt som bidrar till en känsla av ökat mod. Även Suler (2006) menar att man i de flesta forum på Internet är osynliga för varandra och därför vågar agera på ett annorlunda sätt än vad man skulle göra utanför Internet, den fysiska frånvaron skapar det som Suler kallar för en avhämningseffekt. När vi kommunicerar med varandra utanför Internet använder vi vårt kroppsspråk för att uttrycka våra känslor, exempelvis genom att höja på ögonbrynet, hålla armarna i kors eller på andra sätt visa hur vi känner. På Internet är denna kommunikationsform utesluten och interaktionen individer emellan sker endast via ord. I ett möte utanför Internet, exempelvis i skolkorridoren, är det möjligt för förövaren att se hur offret reagerar och detta påverkar i sin tur hur responsen blir. På Internet kan förövaren ohämmat uttrycka sig utan någon oro för hur offret ska reagera och detta lämnar också möjligheter för att mobbning på Internet ser annorlunda ut än i skolan. Det som Suler nämner beskrivs på ett bra sätt av våra unga informanter som berättar om situationer som är enklare att ta itu med på Internet istället för att mötas, som de beskriver det, "face to face".

Trots att vi inte alltid ser de vi interagerar med på Internet är det sällan vi är helt anonyma för varandra. De ungdomar vi talat med berättar hur de främst interagerar på Internet med samma personer som i verkliga livet, ofta på sociala medier som Facebook. På dessa sociala medier är det svårt att vara helt anonym.

Våra informanter, både ungdomar och kuratorer, talar om hur det är enkelt att känna sig anonym då man inte ser den man interagerar med. Vad denna anonymitet tycks göra för personen bakom skärmen är att erbjuda en känsla av skydd. Enligt informanterna vågar man uttrycka sig mer ohämmat på Internet. Relationerna på Internet kan på så vis vara annorlunda på Internet än i verkligheten eftersom interaktionen har andra rammar på Internet än i verkligheten. Det kan dock även innebära ett klimat där det blir enklare att kränka eftersom förövaren känner sig skyddad bakom sin datorskärm. Suler (2006) nämner i sin avhämningsteori att anonymitet i sig, eller känslan av anonymitet, kan ha en avhämmande effekt. Det kan, som också våra informanter uttrycker det, leda till att man bakom skärmen upplever sig mindre sårbar och därför vågar mera än i verkliga livet. Även avståndet, distansen, mellan de som interagerar på Internet tycks ha samma avhämmande effekt (Suler, 2006).

Både ungdomar och kuratorer som vi intervjuat är noga med att påpeka att relationerna som elever har till varandra i skolan inte alltid är desamma på Internet. Suler (2006) förklarar att detta kan bero på att människor har en förmåga att skilja på det de skriver på Internet med hur de är annars, i verkliga livet. Det skapar enligt Suler en känsla av distans till vem man upplever sig vara på Internet och vem man är utanför Internet. Denna distans lämnar utrymme för en förövare att fransäga sig ansvaret för elakheter man skrivit, då man har svårt att se ett samband mellan det man skrivit på Internet och med vem man är utanför Internet. När sambandet mellan det man skriver på Internet och det man säger i verkliga livet blir så otydligt är det möjligt att förövaren lyckas övertala sig själv att deras beteende på Internet inte är en del av de själva (Suler, 2006). Ungdomarna beskriver hur förövare som nätmobbas sällan tvingas stå till svars för sina handlingar. De menar vidare på att det är enkelt att använda en hård jargong på Internet och uttrycka sig grövre då vuxna eller andra inte reagerar på det, jämfört med hur det hade varit om samma sak skedde i skolan. Med hänsyn till Sulers avhämningseffekt och ungdomarnas beskrivningar, ges en bild av att det som förövare är enkelt att avsäga sig ansvaret för sina handlingar. För mottagaren är dock kränkningen bestående, dels för att det är svårt att radera information från Internet men även för att kränkningen i sig kan vara grövre än kränkningar i skolan.

9.4 Jämförelse mellan skolkuratorer och ungdomar

Gemensamt för informanterna var att de definierade nätmobbning som en riktad kränkning via Internet, främst sociala medier. De nämnde inte att kränkningen behövde upprepas för att det skulle kallas nätmobbning, vilket särskiljer deras definition från de kriterier som lyfts i många forskningssammanhang (se bland annat Li et al. 2011). Kuratorerna utgick endast, till skillnad från ungdomarna, från offrets upplevelse av att bli utsatt som ett grundkriterie för att något skulle kallas för nätmobbning. Historiskt sett så har förövarens intentioner varit centrala för definitionen av nätmobbning och för den delen mobbning utanför Internet (Menesini et al. 2012; Olweus 1992). Ungdomarnas definition av nätmobbning var av mer generell karaktär där kränkning över Internet var det enda kriteriet för nätmobbning. Våra två informantgrupper kommer från olika sociala kontexter. Ungdomarna interagerar visserligen i den kontext där nätmobbning förekommer men det är inte säkert att de har reflekterat över detta fenomen på samma sätt då fenomenet är integrerat i deras egna grupp. Kuratorerna däremot har som skolpersonal ansvar att arbeta med detta och vi vill tro att de på ett annat sätt måste utgå från en definition av fenomenet i sitt arbete. Troligtvis bör de ha diskuterat ämnet i arbetsgruppen. Det resultat vi funnit mest häpnadsväckande rör det ungdomarna talade om kring sambandet mellan nätmobbning och status. De talade om, som vi ovan nämnt, att stötta nätmobbning eller att själv utöva nätmobbning som ett effektivt sätt att få högre status i gruppen. Några ungdomar nämnde också att inte stötta nätmobbning kunde ge konsekvenser i form av minskad status. Nätmobbning verkar vara en del i ett socialt samspel bland ungdomar som ett sätt att positionera sig i gruppen. Kuratorerna verkade inte se denna positionering trots att ungdomarna beskrev det som en mycket väsentlig del av fenomenet nätmobbning.

Ett annat intressant resultat där ungdomarnas och kuratorernas svar skiljer sig åt berör likt ovan begreppet status men i ett annat sammanhang. Kuratorerna pratade om en situation som inte ungdomarna såg. Kuratorerna beskriver att vem som helst kunde bli ett potentiellt offer för nätmobbning oavsett status. Personer som ansågs populära i skolan riskerade på grund av sin status, enligt flera kuratorer, att bli utsatta just på grund av detta. En kurator beskrev det som att elever gärna vill "sätta dit" den mest populära. Som vi nämnt tidigare påpekar flera informanter att andra regler tycks gälla på Internet.

9.5 Sammanfattning av analys

Sammanfattningsvis skiljde sig inte skolkuratorernas och ungdomarnas bild av nätmobbning åt något avsevärt. Vi hade en tes om att vuxna och unga skulle beskriva ett fenomen på väldigt olika sätt men blev tidigt förvånade över hur samstämmiga våra informanter var. Både skolkuratorer och ungdomar definierade nätmobbning som kränkningar på sociala medier. Alla informanter beskriver också hur nätmobbning skapas i ett socialt samspel. När vi förstår informanternas svar med hjälp av John Sulers avhämningseffekt kan vi se att nätmobbning förklaras som enklare än mobbning i skolan, bland annat beroende på den känsla av anonymitet och distans som kan skapas på Internet.

Trots att kuratorer och ungdomar upplevs samstämmiga på flera punkter skiljer sig deras uppfattningar om sambandet mellan status och nätmobbning åt. Ungdomar gjorde en tydlig koppling mellan nätmobbning och statusstillhörighet i gruppen där mobbning på sociala medier blev ett verktyg för att befästa eller öka sin status i gruppen. Kuratorerna beskrev en annan bild där de menar att alla är potentiella offer för nätmobbning, såväl elever med hög status som med låg status.

Det är främst resultatet som beskriver sambandet mellan status och nätmobbning som vi diskuterar vidare och ställer frågor kring närmare i kapitlet nedan. Vi diskuterar också tänkbara orsaker till varför ungdomar och vuxna kan tänkas ha olika syn på fenomenet nätmobbning.

10. Avslutande diskussion

Vi kommer i denna avslutande del reflektera och diskutera kring de resultat som berör vårt syfte och våra frågeställningar. Vi kommer även att återkoppla till studiens relevans för socialt arbete.

Våra informanter, både ungdomarna och kuratorerna, hade överlag liknande tankar om nätmobbning. Deras sätt att formulera sig skilde sig åt men hur de valde att beskriva fenomenet var snarlikt. Våra informanters svar skiljde sig åt mest gällande tankarna om varför nätmobbning uppstår. Där visar vår studie på att ungdomarna sammankopplar nätmobbning med statusstillhörighet i skolan, ungdomarna upplevde att personer nätmobbades för att få ökad status i gruppen. Nätmobbning beskrivs av våra informanter som en form av offentlig mobbning som utförs av en drivande person med ett följande som visar sitt stöd till kränkningen. Informanterna beskrev hur det sällan var en ensam förövare och om det till synes fanns det personer runt om denne som gav sitt tysta godkännande. Nätmobbning verkar således vara en del i gruppens sociala samspel.

För ungdomarna tycktes det självklart att statusstillhörighet och nätmobbning hör samman. I vår sammanställning av empirin blev vi förvånade över att ingen av kuratorerna nämnde detta. Kuratorerna beskrev i större utsträckning att vem som helst kunde utsättas och kunde på ett nyanserat sätt beskriva hur det kunde upplevas att utsättas för nätmobbning. De hade ofta ett perspektiv som utgick från offret, vilket vi tror beror på att det är den person med anknytning till nätmobbning som kuratorn träffar mest. Vi tror att en tänkbar orsak till att bilderna skiljer sig kan vara att ungdomarna är en del av ett socialt samspel där nätmobbning faktiskt sker, det är en del i deras vardag. Kuratorerna har istället som uppgift att arbeta med nätmobbning och måste därför hålla en professionell distans till problemet, som ett av många problem kuratorn ska handskas med.

Våra två informantgrupper är i olika åldrar och har olika utbildning. Ungdomarna har vuxit upp med Internet och datorer som en del av deras sätt umgås. Internet och sociala medier är på så sätt ett integrerat sätt för dem att mötas på. Kuratorerna har inte vuxit upp med Internet eller sociala medier och är inte delaktiga på samma arenor som ungdomarna. Vi anser att sociala medier inte är en lika naturlig arena för kuratorerna att interagera på. Det skulle kunna innebära att det skapas en distans mellan vuxna och ungdomar eftersom vuxna inte har samma naturliga förhållningssätt till interaktion via Internet. Dunkels (2009) menar att vuxna har en tendens att förstora upp nya fenomen, som nätmobbning, till att bli något främmande och svårarbetat. Dunkels menar vidare att det kan innebära att nätmobbning skiljs från traditionell mobbning och blir ett avskilt svärdefinierat fenomen för vuxenvärlden. Det i sin tur kan enligt Dunkels (2009) innebära att distansen mellan unga och vuxnas förhållningssätt till Internet växer. Som en konsekvens av den distansen tror vi att unga har svårare att prata med vuxna om nätmobbning än om traditionell mobbning. Vi tror att konsekvensen av att unga kan ha svårt att diskutera nätmobbning med vuxna skapar en högre toleransnivå till de kränkningar som sker på

Internet, jämfört med de som sker i skolan. Kanske upplever ungdomar att om en kränkning på Internet inte kan diskuteras med en vuxen på skolan är den inte heller lika allvarlig. På så sätt tror vi att det finns det en risk för att ungdomar har större överseende med de kränkningar som sker på Internet.

Som vi nämnt i vår studie finns det skillnader i hur ungdomar och kuratorer beskriver en person som blir utsatt för nätmobbning. Kuratorerna menar på att alla är potentiella offer för nätmobbning och berättar om elever med hög status i skolan som kan bli utsatta på Internet. Ungdomarna delar dock inte denna uppfattning och vi har diskuterat vad detta kan bero på. Vår första tanke kring varför inte ungdomarna delar kuratorernas bild tror vi kan handla om att ungdomarna inte får ta del av samma information som kuratorerna, att de helt enkelt inte ser nätmobbningen som drabbar de populära eleverna. Men nätmobbning är trots allt en offentlig mobbning och då elever ofta umgås på samma arenor är vi osäkra på om vår första förklaring på detta faktiskt kan stämma. Vår andra tanke berör istället hur ungdomarna ser på en situation där en person med befäst hög status i skolan blir utsatt för kränkningar på Internet. Kan det vara så att ungdomarna inte betraktar detta som nätmobbning, då definitionen av nätmobbning för dem inkluderar en person med låg status som blir utsatt?

Informanterna beskriver på sätt och vis nätmobbning på ett motsägelsefullt sätt. Det är en del i ett socialt spel där ungdomarna positionerar sig och förhåller sig till varandra i gruppen, men samtidigt beskriver de hur Internet erbjuder en känsla av anonymitet och distans. I anonymiteten får förövaren möjlighet att avsäga sig ansvaret för nätmobbning samtidigt som ungdomarna menar att den som skapar nätmobbning vill att dennes handlingar ska vara synliga för att denne ska kunna få högre status i gruppen. Informanterna beskriver hur förövaren har en svans som ska se och visa sitt gillande till dennes kränkning. Nätmobbningen som statusbärande handling bygger således på att andra ser att det är en viss person som utför kränkningen. Vi anser det därför vara intressant att förövaren ändå kan uppleva att denne inte behöver ta ansvar för sina handlingar samtidigt som den vill ta till vara på de positiva aspekterna av sitt handlande, det vill säga ökandet av status. Nätmobbning kan på så vis beskrivas både som anonym och offentlig.

Nätmobbning har beskrivits som ett aktuellt problem i media. Vi tror att vi har haft draghjälp av mediernas intresse och av att våra informanter har varit intresserade av ämnet och mycket villiga att hjälpa oss. Forskningen om fenomenet nätmobbning är relativt ny och begränsad i sitt omfång, något som rimligtvis har lett in vår studie i den relativt snäva fåra som forskningsområdet omfattar. Vår förhoppning är dock att vår studie ska kunna bidra med att nyansera bilden av detta relativt nytt fenomen. Nätmobbning behöver inte nödvändigtvis vara svårt att prata om eller något svårdefinierat fenomen för vuxenvärlden att demonisera. Det innebär en balansgång för alla som kommer i kontakt med problemet. Vi tror att unga och vuxna måste hitta forum för att kunna prata om nätmobbning på ett bra sätt, utan att det exotifieras som ett nytt och farligt problem av vuxenvärlden. Samtidigt betonar våra informanter att problemet måste tas på allvar eftersom personer uppenbarligen far illa vilket även styrks av den tidigare forskningen. Som vi nämnt tidigare talade både ungdomar och

kuratorer mycket öppet om nätmobbning och alla hade kloka tankar om fenomenet. Om unga och vuxna hittar forum för att prata om nätmobbning tror vi förståelsen där emellan skulle öka och exotifieringen av problemet minska. Vår förhoppning är att studien kan bidra till att skolkuratorer och ungdomar hittar vägar att diskutera detta sociala problem. Genom ökad kunskap om nätmobbning hoppas vi att skolkuratorer på sikt kan hitta sätt att arbeta för att förhindra kränkningar bland ungdomar på Internet.

I slutändan är nätmobbning, som våra informanter klokt beskriver det, kränkningar via Internet. Vi vill inte genom det förminska nätmobbningens konsekvenser för de som utsätts, men vi vill tro att distansen mellan vuxna och ungdomar inte behöver vara särskilt stor - vår studie visar trots allt att informantgrupperna är samstämmiga på många punkter. Vuxenvärlden behöver dock förstå hur ungdomar interagerar via sociala medier på Internet och hjälpa ungdomar att förstå hur de kan interagera på Internet utan att mobbning uppstår. Skolan ska inte bara undervisa kunskap, dess uppgift är förbereda ungdomar för vuxenlivet. För att kunna göra det på ett bra sätt anser vi att skolan måste förmedla normer kring hur vi ska umgås på Internet eftersom det är en stor del i hur ungdomar faktiskt umgås.

“Det klart man ska respekt för saker och ting men man ska inte gå till överdrift. Asså internet är inget farligt . Det är ingen orm som kommer att bita dig. Heroin är mycket farligare, det kan du köpa på nordstan. Det är faktiskt mycket farligare än internet” (Kurator 1)

10.1 Förslag på framtida forskning

I vår studie förstår vi fenomenet nätmobbning som en del i en social kontext där ungdomar använder sociala medier som ett sätt att positionera sig inom gruppen. Internet erbjuder en möjlighet till att rucka på de roller ungdomarna har i skolan, våra unga informanter beskriver hur personer kan bete sig annorlunda på Internet än i skolan. Vi har beskrivit hur mobbningsforskningen har präglats av ett individualpsykologiskt paradig som har fokuserat på förövarens och offrets egenskaper (Eriksson mfl, 2002). Själva begreppet mobbning antyder att en mob, en grupp, ska vara inblandad i kränkningen. Den ensamma förövaren finns inte heller den i våra informanternas beskrivningar utan det finns grupp som är indirekt eller direkt stödjande till mobbningen. Vi anser att mer forskning måste ägnas åt att förstå de sociala processer som skapar mobbning och nätmobbning. Vi tycker också det hade varit intressant att läsa mer forskning på tänkbara motiv bakom nätmobbning och även varför sambandet mellan status och nätmobbning tycks ha så stark koppling för ungdomar.

Vi anser även att de vore intressant att undersöka närmare vilka åtgärder som används för att förebygga nätmobbning och vilka som är effektiva. Något som även vore intressant för de som arbetar förebyggande mot mobbning och kränkningar i skolan, till exempel skolkurator.

11. Referenser

11.1 Digitala källor

Akademikerförbundet SSR

<http://www.akademssr.se/text/ny-undersokning-om-skolkuratorer> 2013-02-25

EU Kids Online

<https://docs.google.com/document/d/1NsG26t2lvX3pryB3lAeC7kFxJpsM4ugiPFnp-dTqHo/edit?usp=sharing> 2013-03-18

Expressen Instagramupplopp

<http://www.expressen.se/gt/unga-tjejer-hangs-ut-pa-instagram/> 2013-02-26

Friends

<http://www.friends.se/press/nyhetsarkiv/ny-rapport-om-ungas-liv-pa-natet> 2013-02-20

Göteborgs Universitet. Ann Frisé (2010)

http://www.samfak.gu.se/aktuellt/nyheter/nyheter_detalj/natmobbing-ett-vaxande-problem.cid915957 2013-02-25

Göteborgs Universitetsbibliotek

<http://www.ub.gu.se/skriva/soktjanster/> 2013-02-25

Li, Q., Cross, D. & Smith, P.K. (2011) *Cyberbullying in the Global Playground: Research from International Perspectives* [Elektronisk resurs] Hoboken: John Wiley & Sons.

Mihna, F. (2012) *Bullying: a guide to research, intervention, and prevention* [Elektronisk resurs] New York: Oxford University Press.

Nationalencyklopedin

<http://www.ne.se>

Nationalencyklopedin. Mobbning.

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/mobbning> 2013-04-11

Nationalencyklopedin. Pennalism.

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/pennalism> 2013-04-11

Rigby, K. (2002) *New perspectives on bullying*. London: Jessica Kingsley.

Skolverkets allmänna råd

<http://www.skolverket.se/lagar-och-regler/allmanna-rad/allmanna-rad-1.147978>
2013-02-26

Sveriges skolkuratorers förening

http://skolkurator.nu/lulea/ssr_kartlaggningskolkuratorer_2012.pdf 2013-02-26

Skolkurator.nu

http://www.skolkurator.nu/lulea/yrkesbeskrivning_for_skolkuratorer_2012.pdf 2013-03-18

11.2 Tryckta källor

Alvesson, M. & Sköldbäck, K (2008) *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Blumer, H. (1969) *Symbolic interactionism: perspective and method*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall.

Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Charon, J.M. & Cahill, S. (2001) *Symbolic interactionism: an introduction, an interpretation, an integration*. Upper Saddle River, N.J: Prentice Hall.

Dahlkwist, M. (2010) *Mobbning, diskriminering och kränkningar: verktyg i värdegrundsarbetet*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Dunkels, E. (2007) *Bridging the Distance – Children's Strategies on the Internet*. Umeå universitet: Print & Media.

Dunkels, E. (2009) *Vad gör unga på nätet?* Malmö: Gleerups.

Eriksson, B., Lindberg O, Flygare E. & Danebäck, K (2002) *Skolan - en arena för mobbning - en forskningsöversikt och diskussion kring mobbning i skolan*. Stockholm: Skolverket

Frånberg, Gun-Marie & Wrethander Bliding, Marie (2011) *Mobbning - en social konstruktion?* 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Heinemann, P. (1972) *Mobbning: gruppvåld bland barn och vuxna*. Stockholm: Natur och kultur.

Hinduja, S. & Patchin, J.W. (2009) *Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying*. Thousand Oaks, Calif: Corwin Press.

Kowalski, Robin M., Limber, Sue & Agatston, Patricia W. (2012) *Cyberbullying: bullying in the digital age*. 2. ed Malden, Mass: Wiley-Blackwell

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Menesini, E., Luik, P., Naruskov, K., Blaya, C., Berthaud, J., Smith, P.K., Nocentini, A., Palladino, B.E., Frisén, A., Berne, S., Ortega-Ruiz, R., Calmaestra, J., Scheithauer, H. & Schultze-Krumbholz, A. (2012) *Cyberbullying definition among adolescents: a comparison across six European countries*. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, vol. 15, no. 9, pp. 455-463.

Sevcikova, A., Smahel, D. & Otavova, M. (2012) *The Perception of Cyberbullying in Adolescent Victims*. *Emotional & Behavioural Difficulties*, vol. 17, no. 3-4, pp. 319-328.

Skolverket (2012) *Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*. Stockholm: Skolverket.

Slonje, R. & Smith, P.K. (2008) *Cyberbullying: Another main type of bullying?* *Scandinavian Journal of Psychology*, vol. 49, no. 2, pp. 147-154.

Slonje, R., Smith, P.K. & Frisen, A. (2013) *The nature of cyberbullying, and strategies for prevention*. *Computers in Human Behavior*, vol. 29, no. 1, pp. 2

Slovak, K. & Singer, J.B. (2011) *School Social Workers Perceptions of Cyberbullying*. *Children & Schools* vol. 33, no. 1, pp. 5-16.

Suler, J. (2005) *The online disinhibition effect*. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, vol. 2, no. 2, pp. 184-188.

Thurén, T. (2007) *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.

Trost, J. & Levin, I. (2010) *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Vandebosch, H. & Van Cleemput, K. (2008) *Defining cyberbullying: a qualitative research into the perceptions of youngsters*. *Cyberpsychology & behavior: the impact of the Internet, multimedia and virtual reality on behavior and society*, vol. 11, no. 4, pp. 499-503.

Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide

Definition

1. Vad är nätmobbning för dig?
2. Kan du ge exempel på hur nätmobbning kan se ut? På vilka forum sker det?
3. Vad ser du för skillnad i att säga något taskigt om en person på Internet, och att nätmobbas?
4. Vad särskiljer nätmobbning från annan mobbning?

Upplevelser

5. Hur har du stött på nätmobbning i ditt arbete?
6. Upplever du nätmobbning som ett problem idag? När eller på vilket sätt blir det ett problem?
7. Vem tror du det är som nätmobbas? Kan det vara kompisgäng eller är det enskilda personer?
8. Vilka är det som blir utsatta? Varför just dom?
9. Händer det att hela kompisgäng blir utsatta?

Ansvar och anonymitet

10. I vilken utsträckning tror du vuxna har insyn i det som sker på Internet? Vad tänker du om det?
11. Vad tycker du är svårt med nätmobbning?
12. Vems ansvar är nätmobbning? Är det ungdomsproblem eller ett vuxenproblem?

Bilaga 2. Informerat samtycke

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

2013-03-05

Informerat samtycke

Vi är två studenter på socionomprogrammets sjätte termin som är intresserade av temat nätmobbning. Det är ett aktuellt ämne som vi tror att ni har viss kunskap om. Vi kommer att samla in material till vår C-uppsats som skrivs i syfte att undersöka hur skolkuratorer och ungdomar på högstadiet beskriver nätmobbning. Som en del i studien kommer vi därför att intervjua skolkuratorer som arbetar inom grundskolan och högstadieelever.

Deltagandet i intervjun är frivilligt och kommer att spelas in för att sedan, helt eller delvis, transkriberas ordagrant av oss. Du kan när som helst ta tillbaka ditt samtycke till att delta i studien, vilket innebär att vi kommer att radera intervjun och därmed inte använda den till vår uppsats. Allt intervjumaterial som vi samlar in till denna uppsats kommer att behandlas konfidentiellt och förvaras oåtkomligt för obehöriga. Då vi redovisar resultatet av intervjuerna kommer detta genomföras så att intervjupersonerna oidentifieras. När uppsatsen är färdigskriven kommer du få möjlighet att ta del av den.Handledare för uppsatsen är Tore Brännberg, Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet. Om du vill ha mer information om vår uppsats eller undrar över någonting, kontakta gärna någon av oss eller vår handledare.

Caroline Lönn
Socionomstudent
0735-146674
caroline.lonn@hotmail.com

Karl Björneke
Socionomstudent
0700-484884
bjorneke@gmail.com

Tore Brännberg, handledare
Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet
Box 720, 405 30 Göteborg
031-7865781, tore.brannberg@socwork.gu.se

Undertecknad samtycker härmed till att delta i studien. Jag är informerad om att allt deltagande är frivilligt och när som helst kan avbrytas på min egen begäran.

----- / -----	
Ort	Datum (år-mån-dag)
----- / -----	----- / -----
Underskrift	Namnförtydligande